

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΡΑΝΤΟΥ
της 20ής Σεπτεμβρίου 2022¹

Υπόθεση C-252/21

**Meta Platforms Inc., πρώην Facebook Inc.,
Meta Platforms Ireland Limited, πρώην Facebook Ireland Ltd.,
Facebook Deutschland GmbH**

κατά

Bundeskartellamt

παρισταμένης της:

Verbraucherzentrale Bundesverband e.V.

[αίτηση του Oberlandesgericht Düsseldorf
(ανώτερου περιφερειακού δικαστηρίου Ντίσελντορφ, Γερμανία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 – Προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα – Κοινωνικά δίκτυα – Άρθρο 4, σημείο 11 – Έννοια της “συγκατάθεσης” του υποκειμένου των δεδομένων – Συγκατάθεση παρεχόμενη σε επιχείρηση υπεύθυνη επεξεργασίας που κατέχει δεσπόζουσα θέση – Άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχεία β’ έως στ’ – Νομιμότητα της επεξεργασίας – Επεξεργασία – Επεξεργασία απαραίτητη για την εκτέλεση σύμβασης στην οποία το υποκείμενο των δεδομένων είναι συμβαλλόμενο μέρος ή για τους σκοπούς των εννόμων συμφερόντων που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή τρίτος – Επεξεργασία απαραίτητη για τη συμμόρφωση με νόμιμη υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας, για τη διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου των δεδομένων ή άλλου φυσικού προσώπου ή για την εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο επεξεργασίας – Άρθρο 9, παράγραφος 1, και παράγραφος 2, στοιχείο ε’ – Ειδικές κατηγορίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα – Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία έχουν προδήλως δημοσιοποιηθεί από το υποκείμενο των δεδομένων – Άρθρα 51 έως 66 – Αρμοδιότητες της εθνικής αρχής ανταγωνισμού – Συνάρθρωση με τις αρμοδιότητες των εποπτικών αρχών προστασίας των προσωπικών δεδομένων – Λήψη μέτρων βάσει του δικαιού του ανταγωνισμού από αρχή εδρεύουσα σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο της επικεφαλής εποπτικής αρχής προστασίας των δεδομένων»

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

Εισαγωγή

1. Η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως υποβλήθηκε από το Oberlandesgericht Düsseldorf (ανώτερο περιφερειακό δικαστήριο Ντίσελντορφ, Γερμανία) στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ εταιριών του ομίλου Meta Platforms² και της Bundeskartellamt (ομοσπονδιακής αρχής ανταγωνισμού, Γερμανία), με αντικείμενο την απόφαση με την οποία η εν λόγω αρχή απαγόρευσε στην προσφεύγουσα της κύριας δίκης την επεξεργασία των δεδομένων που προβλέπεται από τους όρους χρήσης του κοινωνικού της δικτύου Facebook, καθώς και την εφαρμογή των εν λόγω όρων χρήσης, και επέβαλε μέτρα παύσεως των δραστηριοτήτων αυτών³.

2. Τα προδικαστικά ερωτήματα αφορούν, κατ' ουσίαν, αφενός, την αρμοδιότητα εθνικής αρχής ανταγωνισμού, όπως η Bundeskartellamt, να εξετάζει, κυρίως ή παρεμπιπτόντως, τη συμπεριφορά επιχείρησης υπό το πρίσμα ορισμένων διατάξεων του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679⁴ και, αφετέρου, την ερμηνεία των διατάξεων αυτών όσον αφορά, μεταξύ άλλων, την επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τις κρίσιμες προϋποθέσεις για τη νομιμότητα της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την παροχή ελεύθερης συγκατάθεσης έναντι επιχείρησης που κατέχει δεσπόζουσα θέση.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3. Το άρθρο 4 του ΓΚΠΔ προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, νοούνται ως:

[...]

11) “συγκατάθεση” του υποκειμένου των δεδομένων: κάθε ένδειξη βουλήσεως, ελεύθερη, συγκεκριμένη, εν πλήρει επιγνώσει και αδιαμφισβήτητη, με την οποία το υποκείμενο των δεδομένων εκδηλώνει ότι συμφωνεί, με δήλωση ή με σαφή θετική ενέργεια, να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν,

[...]».

² Πρόκειται για τις εταιρίες Meta Platforms Inc., πρώην Facebook Inc., Meta Platforms Ireland Limited, πρώην Facebook Ireland Ltd., και Facebook Deutschland GmbH (στο εξής: Meta Platforms ή προσφεύγουσα της κύριας δίκης).

³ Απόφαση Β6-22/16, της 6ης Φεβρουαρίου 2019 (στο εξής: επίμαχη απόφαση).

⁴ Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων) (ΕΕ 2016, L 119, σ. 1, και διορθωτικά ΕΕ 2018, L 127, σ. 2, και ΕΕ 2021, L 74, σ. 35, στο εξής: ΓΚΠΔ).

4. Το άρθρο 6, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Νομιμότητα της επεξεργασίας», ορίζει τα εξής:

«Η επεξεργασία είναι σύννομη μόνον εάν και εφόσον ισχύει τουλάχιστον μία από τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- α) το υποκείμενο των δεδομένων έχει παράσχει συγκατάθεση για την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του για έναν ή περισσότερους συγκεκριμένους σκοπούς,
- β) η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την εκτέλεση σύμβασης της οποίας το υποκείμενο των δεδομένων είναι συμβαλλόμενο μέρος ή για να ληφθούν μέτρα κατ' αίτηση του υποκειμένου των δεδομένων πριν από τη σύναψη σύμβασης,
- γ) η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τη συμμόρφωση με έννομη υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας,
- δ) η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τη διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου των δεδομένων ή άλλου φυσικού προσώπου,
- ε) η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο επεξεργασίας,
- στ) η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τους σκοπούς των έννομων συμφερόντων που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή τρίτος, εκτός εάν έναντι των συμφερόντων αυτών υπερισχύει το συμφέρον ή τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι ελευθερίες του υποκειμένου των δεδομένων που επιβάλλουν την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ιδίως εάν το υποκείμενο των δεδομένων είναι παιδί.

Το στοιχείο στ) του πρώτου εδαφίου δεν εφαρμόζεται στην επεξεργασία που διενεργείται από δημόσιες αρχές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.»

5. Το άρθρο 9, παράγραφοι 1 και 2, του εν λόγω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», ορίζει τα εξής:

«1. Απαγορεύεται η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αποκαλύπτουν τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις ή τη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση, καθώς και η επεξεργασία γενετικών δεδομένων, βιομετρικών δεδομένων με σκοπό την αδιαμφισβήτητη ταυτοποίηση προσώπου, δεδομένων που αφορούν την υγεία ή δεδομένων που αφορούν τη σεξουαλική ζωή φυσικού προσώπου ή τον γενετήσιο προσανατολισμό.

2. Η παράγραφος 1 δεν εφαρμόζεται στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- α) το υποκείμενο των δεδομένων έχει παράσχει ρητή συγκατάθεση για την επεξεργασία αυτών των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για έναν ή περισσότερους συγκεκριμένους σκοπούς, εκτός εάν το δίκαιο της Ένωσης ή κράτους μέλους προβλέπει ότι η απαγόρευση που αναφέρεται στην παράγραφο 1 δεν μπορεί να αρθεί από το υποκείμενο των δεδομένων,

[...]

ε) η επεξεργασία αφορά δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία έχουν προδήλως δημοσιοποιηθεί από το υποκείμενο των δεδομένων,

[...].».

6. Το άρθρο 51 του ίδιου κανονισμού, με τίτλο «Εποπτική αρχή», που περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο VI του εν λόγω κανονισμού, το οποίο επιγράφεται «Ανεξάρτητες εποπτικές αρχές», ορίζει τα εξής:

«1. Κάθε κράτος μέλος διασφαλίζει ότι μία ή περισσότερες ανεξάρτητες δημόσιες αρχές επιφορτίζονται με την παρακολούθηση της εφαρμογής του παρόντος κανονισμού, με σκοπό την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας που τα αφορούν και τη διευκόλυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην Ένωση [...]

2. Κάθε εποπτική αρχή συμβάλλει στη συνεκτική εφαρμογή του παρόντος κανονισμού σε ολόκληρη την Ένωση. Για τον σκοπό αυτόν, οι εποπτικές αρχές συνεργάζονται μεταξύ τους και με την Επιτροπή σύμφωνα με το κεφάλαιο VII.

[...].»

Το γερμανικό δίκαιο

7. Το άρθρο 19, παράγραφος 1, του Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen (νόμου κατά των περιορισμών του ανταγωνισμού, στο εξής: GWB) ορίζει τα εξής:

«Απαγορεύεται η καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις.»⁵

8. Το άρθρο 50f του GWB προβλέπει τα εξής:

«(1) Οι αρχές ανταγωνισμού, οι ρυθμιστικές αρχές, ο ομοσπονδιακός υπεύθυνος για την προστασία των δεδομένων και της ελεύθερης πληροφόρησης, οι περιφερειακοί υπεύθυνοι για την προστασία των δεδομένων, καθώς και οι αρμόδιες αρχές κατά το άρθρο 2 του EU-Verbraucherschutzdurchführungsgesetz [νόμου περί εφαρμογής του δικαίου προστασίας των καταναλωτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης] μπορούν, ανεξαρτήτως της επιλεγείσας διαδικασίας, να ανταλλάσσουν πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένων των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και των πληροφοριών που καλύπτονται από εμπορικό και επιχειρηματικό απόρρητο, εφόσον τούτο είναι αναγκαίο για την εκτέλεση των αντίστοιχων καθηκόντων τους, καθώς και να χρησιμοποιούν τις πληροφορίες αυτές στο πλαίσιο των διαδικασιών τους. [...].»

Η διαφορά της κύριας δίκης, τα προδικαστικά ερωτήματα και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

9. Η Meta Platforms διαχειρίζεται τη λειτουργία του ηλεκτρονικού μέσου κοινωνικής δικτύωσης «Facebook» στην Ευρωπαϊκή Ένωση (στη διεύθυνση www.facebook.com), καθώς και άλλων διαδικτυακών υπηρεσιών, μεταξύ των οποίων το Instagram και το WhatsApp. Το επιχειρηματικό

⁵ Όπως ίσχυε μέχρι τις 18 Ιανουαρίου 2021.

μοντέλο των κοινωνικών δικτύων που διαχειρίζεται η Meta Platforms συνίσταται κατ' ουσίαν, αφενός, στην παροχή δωρεάν υπηρεσιών κοινωνικής δικτύωσης για τους ιδιώτες χρήστες και, αφετέρου, στην πώληση διαδικτυακής διαφήμισης, προσαρμοσμένης στους μεμονωμένους χρήστες του μέσου κοινωνικής δικτύωσης, η οποία αποσκοπεί στην προβολή προς τον χρήστη των προϊόντων και των υπηρεσιών που θα μπορούσαν να τον ενδιαφέρουν, βάσει, μεταξύ άλλων, της προσωπικής του καταναλωτικής συμπεριφοράς, των ενδιαφερόντων του, της αγοραστικής του δύναμης και της προσωπικής του κατάστασης. Από τεχνικής απόψεως, το συγκεκριμένο είδος διαφήμισης στηρίζεται στην αυτοματοποιημένη κατάρτιση πολύ λεπτομερών προφίλ των χρηστών του δικτύου και των διαδικτυακών υπηρεσιών που παρέχονται στο επίπεδο του ομίλου⁶.

10. Για τη συλλογή και την επεξεργασία των δεδομένων των χρηστών, η Meta Platforms στηρίζεται στη σύμβαση χρήσης που συνάπτεται με τους χρήστες μέσω της ενεργοποίησης του πλήκτρου «Εγγραφή», με την οποία οι εν λόγω χρήστες αποδέχονται κατ' αυτόν τον τρόπο τους όρους χρήσης του Facebook. Η αποδοχή των εν λόγω όρων χρήσης αποτελεί ουσιώδη προϋπόθεση για τη χρήση του κοινωνικού δικτύου Facebook⁷. Στο επίκεντρο της υπό κρίση υποθέσεως βρίσκεται η πρακτική η οποία συνίσταται, πρώτον, στη *συλλογή* δεδομένων που προέρχονται από άλλες υπηρεσίες του ομίλου, καθώς και από ιστότοπους και εφαρμογές τρίτων, μέσω διεπαφών που ενσωματώνονται στους ιστότοπους και τις εφαρμογές αυτές ή μέσω των cookies που αποθηκεύονται στον υπολογιστή ή στην τερματική κινητή συσκευή του χρήστη, δεύτερον, στη *συσχέτιση* των δεδομένων αυτών με τον λογαριασμό Facebook του οικείου χρήστη και, τρίτον, στη *χρήση* των εν λόγω δεδομένων (στο εξής: επίμαχη πρακτική).

11. Η Bundeskartellamt κίνησε διαδικασία κατά της Meta Platforms, κατόπιν της οποίας της απαγόρευσε, διά της επίμαχης αποφάσεως, την επεξεργασία των δεδομένων που προβλέπεται από τους όρους χρήσης του Facebook, καθώς και την εφαρμογή των εν λόγω όρων, και της επέβαλε μέτρα για την παύση των δραστηριοτήτων αυτών. Η Bundeskartellamt στήριξε την αιτιολογία της αποφάσεώς της, μεταξύ άλλων, στο ότι η επίμαχη επεξεργασία συνιστά καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης της εν λόγω εταιρίας στην αγορά των κοινωνικών δικτύων για τους ιδιώτες χρήστες στη Γερμανία, κατά την έννοια του άρθρου 19 του GWB⁸.

⁶ Για τον σκοπό αυτό, η Meta Platforms συλλέγει, πέραν των δεδομένων που παρέχουν οι χρήστες απευθείας κατά την εγγραφή τους στις εν λόγω διαδικτυακές υπηρεσίες, και άλλα δεδομένα σχετικά με τους χρήστες και τις συσκευές, εντός και εκτός του κοινωνικού δικτύου και των παρεχόμενων από τον όμιλο διαδικτυακών υπηρεσιών, και συνδέει τα δεδομένα αυτά με τους διάφορους λογαριασμούς των οικείων χρηστών. Τα εν λόγω δεδομένα, στο σύνολό τους, παρέχουν τη δυνατότητα να συναχθούν λεπτομερή συμπεράσματα σχετικά με τις προτιμήσεις και τα ενδιαφέροντα των χρηστών.

⁷ Όσον αφορά, ειδικότερα, την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, οι όροι χρήσης παραπέμπουν στην πολιτική χρήσης των δεδομένων και των cookies την οποία καθορίζει η Meta Platforms. Βάσει της πολιτικής αυτής, η Meta Platforms συλλέγει δεδομένα σχετικά με τους χρήστες και τις συσκευές τους τα οποία αφορούν τις δραστηριότητές τους εντός και εκτός του κοινωνικού δικτύου και τα συσχετίζει με τους λογαριασμούς Facebook των χρηστών. Οι δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα εκτός του κοινωνικού δικτύου συνίστανται, αφενός, στην επίσκεψη σε ιστοσελίδες και εφαρμογές τρίτων, οι οποίες συνδέονται με το Facebook μέσω διεπαφών προγραμματισμού (ήτοι τα «Εργαλεία Facebook Business») και, αφετέρου, στη χρήση των λοιπών διαδικτυακών υπηρεσιών που ανήκουν στον όμιλο Meta Platforms, μεταξύ των οποίων το Instagram και το WhatsApp.

⁸ Κατά την Bundeskartellamt, η εν λόγω επεξεργασία, ως εκδήλωση ισχύος στην αγορά, συνιστά παράβαση των διατάξεων του ΓΚΠΔ και δεν δικαιολογείται βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 1, και του άρθρου 9, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού.

12. Στις 11 Φεβρουαρίου 2019, η Meta Platforms άσκησε προσφυγή κατά της επίμαχης αποφάσεως ενώπιον του Oberlandesgericht Düsseldorf (ανώτερου περιφερειακού δικαστηρίου Ντίσελντορφ)⁹, ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου, το οποίο, κατ' ουσίαν, διατηρεί αμφιβολίες, αφενός, ως προς τη δυνατότητα των εθνικών αρχών ανταγωνισμού να ελέγχουν κατά πόσον η επεξεργασία δεδομένων είναι σύμφωνη με τις απαιτήσεις του ΓΚΠΔ, καθώς και να διαπιστώνουν την παράβαση των διατάξεων του εν λόγω κανονισμού και να επιβάλλουν κυρώσεις για την παράβαση αυτή, και αφετέρου, ως προς την ερμηνεία και την εφαρμογή ορισμένων διατάξεων του κανονισμού αυτού.

13. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Oberlandesgericht Düsseldorf (ανώτερο περιφερειακό δικαστήριο Ντίσελντορφ) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) α) Συνάδει με τα άρθρα 51 επ. του ΓΚΠΔ περίπτωση κατά την οποία εθνική αρχή ανταγωνισμού κράτους μέλους, όπως η Bundeskartellamt, η οποία δεν είναι εποπτική αρχή κατά την έννοια των άρθρων 51 επ. του ΓΚΠΔ, στο πλαίσιο ελέγχου καταχρηστικών από την άποψη του δικαίου του ανταγωνισμού πρακτικών σε επιχείρηση που έχει την έδρα της εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διατηρεί στο εν λόγω κράτος μέλος εγκατάσταση επιφορτισμένη με την παροχή υποστήριξης στους τομείς της διαφήμισης, της επικοινωνίας και των δημοσίων σχέσεων προς την ευρισκόμενη σε άλλο κράτος μέλος κύρια εγκατάσταση της επιχείρησης αυτής η οποία είναι αποκλειστικώς υπεύθυνη για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, διαπιστώνει ότι οι συμβατικοί όροι της κύριας εγκατάστασης σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων, καθώς και η εφαρμογή των όρων αυτών, συνιστούν παράβαση του ΓΚΠΔ και διατάσσει την παύση της παραβάσεως αυτής;

β) Εάν η απάντηση είναι καταφατική: Συνάδει με τη διάταξη του άρθρου 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, το να διεξάγεται συγχρόνως από την επικεφαλής εποπτική αρχή, στο κράτος μέλος της κύριας εγκατάστασης, διαδικασία ελέγχου σύμφωνα με το άρθρο 56, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, με αντικείμενο τους συμβατικούς όρους της τελευταίας σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων;

Εάν η απάντηση στο πρώτο ερώτημα είναι καταφατική:

2) α) Υπάρχει επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων [προσωπικού χαρακτήρα] κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, στην περίπτωση που ο χρήστης του διαδικτύου, είτε απλώς επισκέπτεται ιστοσελίδες ή εφαρμογές που έχουν σχέση με τα κριτήρια της ως άνω διατάξεως, όπως εφαρμογές αναζήτησης συντρόφων, εφαρμογές γνωριμιών για ομοφυλόφιλους, ιστοσελίδες πολιτικών κομμάτων ή ιστοσελίδες για θέματα υγείας, είτε εισάγει δεδομένα, για παράδειγμα κατά την εγγραφή του ή κατά την πραγματοποίηση παραγγελιών, και μια τρίτη επιχείρηση, όπως η Facebook Ireland, μέσω ενσωματωμένων διεπαφών, όπως τα “Εργαλεία Facebook Business”, ή μέσω cookies που αποθηκεύονται στον υπολογιστή ή στην τερματική κινητή συσκευή του χρήστη του διαδικτύου, ή μέσω παρόμοιων τεχνολογιών αποθήκευσης, συλλέγει τα δεδομένα που αφορούν τις

⁹ Εξάλλου, στις 31 Ιουλίου 2019, κατόπιν πρωτοβουλίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και εθνικών ενώσεων καταναλωτών των κρατών μελών, η Meta Platforms εισήγαγε νέους όρους χρήσης, στους οποίους επισημαίνεται ρητώς ότι ο χρήστης, αντί πληρωμής για τη χρήση των προϊόντων Facebook, δηλώνει ότι συναινεί στην προβολή διαφημίσεων. Επιπλέον, από τις 28 Ιανουαρίου 2020, η Meta Platforms προσφέρει, σε παγκόσμιο επίπεδο, την εκτός Facebook δραστηριότητα με την ονομασία «Off-Facebook activity», η οποία παρέχει στους χρήστες του Facebook τη δυνατότητα να λαμβάνουν συνοπτική εικόνα των πληροφοριών που τους αφορούν και έχουν συλλεγεί σε σχέση με τις δραστηριότητές τους σε άλλες ιστοσελίδες και εφαρμογές, και να διαχωρίζουν, εφόσον το επιθυμούν, τα δεδομένα αυτά από τον λογαριασμό τους στο Facebook, τόσο για το παρελθόν όσο και για το μέλλον.

επισκέψεις του χρήστη στις εν λόγω ιστοσελίδες και εφαρμογές καθώς και τα δεδομένα που αυτός εισάγει, συσχετίζει τα εν λόγω δεδομένα με εκείνα του λογαριασμού [Facebook] του χρήστη και τα χρησιμοποιεί;

- β) Εάν η απάντηση είναι καταφατική: Υπάρχει πρόδηλη δημοσιοποίηση των δεδομένων που αφορούν αυτή καθαυτήν την επίσκεψη ή/και των προσωπικών δεδομένων που εισάγει ο χρήστης, κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 2, στοιχείο ε', του ΓΚΠΔ, όταν ο χρήστης επισκέπτεται τις εν λόγω ιστοσελίδες και εφαρμογές ή/και καταχωρεί δεδομένα ή/και επιλέγει τα ενσωματωμένα στις εν λόγω ιστοσελίδες ή εφαρμογές πλήκτρα επιλογής ενός παρόχου υπηρεσιών κοινωνικής δικτύωσης όπως η Facebook Ireland (“plugins” κοινωνικών δικτύων, όπως “Μου αρέσει”, “Κοινοποίηση” ή “Σύνδεση Facebook” ή “Account Kit”);
- 3) Μπορεί μια επιχείρηση όπως η Facebook Ireland, η οποία εκμεταλλεύεται ένα κοινωνικό δίκτυο που χρηματοδοτείται από διαφημίσεις και η οποία, δυνάμει των όρων χρήσης των υπηρεσιών της, παρέχει εξατομίκευση του περιεχομένου και των διαφημίσεων, ασφάλεια του δικτύου, βελτίωση του προϊόντος καθώς και συνεχή και απρόσκοπτη χρήση όλων των προϊόντων του ομίλου, να ισχυριστεί ότι η επεξεργασία των δεδομένων δικαιολογείται λόγω του ότι είναι απαραίτητη για την εκτέλεση της σύμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο β', του ΓΚΠΔ, ή λόγω του ότι αποσκοπεί στην επιδίωξη έννομων συμφερόντων, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του ΓΚΠΔ, όταν η εν λόγω επιχείρηση, προς εξυπηρέτηση των ανωτέρω σκοπών, συλλέγει δεδομένα που προέρχονται από άλλες υπηρεσίες του ομίλου και από ιστοσελίδες και εφαρμογές τρίτων, μέσω ενσωματωμένων στις εν λόγω ιστοσελίδες και εφαρμογές διεπαφών, όπως τα “Εργαλεία Facebook Business”, είτε μέσω cookies που αποθηκεύονται στον υπολογιστή ή στην τερματική κινητή συσκευή του χρήστη του διαδικτύου, είτε μέσω παρόμοιων τεχνολογιών αποθήκευσης, συσχετίζει τα εν λόγω δεδομένα με τον λογαριασμό [Facebook] του χρήστη και τα χρησιμοποιεί;
- 4) Σε μια τέτοια περίπτωση, μπορούν να θεωρηθούν ως έννομα συμφέροντα κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του ΓΚΠΔ
- η ανηλικότητα του χρήστη, σε σχέση με τους σκοπούς εξατομίκευσης του περιεχομένου και των διαφημίσεων, της βελτίωσης των υπηρεσιών, της ασφάλειας του δικτύου και του αποκλεισμού επικοινωνίας μαζί του για σκοπούς προώθησης πωλήσεων,
 - η διάθεση στοιχείων μετρήσεων και αναλύσεων και η παροχή παρόμοιων επαγγελματικών υπηρεσιών προς διαφημιστές, προγραμματιστές και λοιπούς συνεργαζόμενους επαγγελματίες, προκειμένου αυτοί να είναι σε θέση να αξιολογούν και να βελτιώνουν τις υπηρεσίες τους,
 - η παροχή δυνατότητας επικοινωνίας με τον χρήστη για σκοπούς προώθησης πωλήσεων, προκειμένου η επιχείρηση να είναι σε θέση να βελτιώνει τα προϊόντα της και να πραγματοποιεί απευθείας πωλήσεις,
 - η έρευνα και καινοτομία προς όφελος του κοινωνικού συνόλου, με σκοπό τη βελτίωση του τεχνολογικού επιπέδου και των επιστημονικών γνώσεων σε σχέση με σημαντικά κοινωνικά ζητήματα καθώς και την άσκηση θετικής επιρροής στην κοινωνία και στον κόσμο,

– η ενημέρωση των αρμόδιων διωκτικών και δικαστικών αρχών και η ικανοποίηση νομίμως υποβαλλόμενων αιτημάτων παροχής πληροφοριών, με σκοπό την πρόληψη, διερεύνηση και δίωξη αξιόποινων πράξεων, παραβάσεων των όρων χρήσης και της πολιτικής προστασίας δεδομένων, καθώς και παρόμοιων επιζήμιων συμπεριφορών,

όταν η επιχείρηση, προς εξυπηρέτηση των ανωτέρω σκοπών, συλλέγει δεδομένα που προέρχονται από άλλες υπηρεσίες του ομίλου και από ιστοσελίδες και εφαρμογές τρίτων, μέσω ενσωματωμένων στις εν λόγω ιστοσελίδες και εφαρμογές διεπαφών, όπως τα “Εργαλεία Facebook Business”, ή μέσω cookies που αποθηκεύονται στον υπολογιστή ή στην τερματική κινητή συσκευή του χρήστη του διαδικτύου, ή μέσω παρόμοιων τεχνολογιών αποθήκευσης, συσχετίζει τα εν λόγω δεδομένα με τον λογαριασμό [Facebook] του χρήστη και τα χρησιμοποιεί;

- 5) Σε μια τέτοια περίπτωση, είναι δυνατόν η συλλογή δεδομένων που προέρχονται από άλλες υπηρεσίες του ομίλου, καθώς και από ιστοσελίδες και εφαρμογές τρίτων, μέσω ενσωματωμένων στις εν λόγω ιστοσελίδες και εφαρμογές διεπαφών, όπως τα “Εργαλεία Facebook Business”, ή μέσω cookies που αποθηκεύονται στον υπολογιστή ή στην τερματική κινητή συσκευή του χρήστη του διαδικτύου, η συσχέτισή τους με τον λογαριασμό [Facebook] του χρήστη και η χρήση των δεδομένων αυτών ή η χρήση δεδομένων που έχουν ήδη συλλεγεί με άλλον νόμιμο τρόπο και έχουν συσχετισθεί, να δικαιολογούνται, κατά περίπτωση, βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχεία γ’, δ’, και ε’, του ΓΚΠΔ, όταν έχουν σκοπό, για παράδειγμα, την ικανοποίηση νομίμως υποβληθέντος αιτήματος παροχής ορισμένων δεδομένων (στοιχείο γ’), την καταπολέμηση επιζήμιων συμπεριφορών και την ενίσχυση της ασφάλειας (στοιχείο δ’), την έρευνα προς όφελος της κοινωνίας και την ενίσχυση της προστασίας, της ακεραιότητας και της ασφάλειας (στοιχείο ε’);
- 6) Είναι δυνατόν να παρέχεται έγκυρη και, ιδίως, ελεύθερη, κατά το άρθρο 4, σημείο 11, του ΓΚΠΔ, συγκατάθεση σε επιχείρηση που κατέχει δεσπόμενη θέση, όπως η Facebook Ireland, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο α’, και με το άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχείο α’, του ΓΚΠΔ;

Εάν η απάντηση στο πρώτο ερώτημα είναι αρνητική:

- 7) α) Δύναται εθνική αρχή ανταγωνισμού κράτους μέλους, όπως η Bundeskartellamt, η οποία δεν αποτελεί εποπτική αρχή κατά την έννοια των άρθρων 51 επ. του ΓΚΠΔ και η οποία διενεργεί έλεγχο για παράβαση της απαγόρευσης των καταχρηστικών πρακτικών στον τομέα του δικαίου του ανταγωνισμού διαπραχθείσα από επιχείρηση που κατέχει δεσπόμενη θέση, να αποφανθεί, για παράδειγμα στο πλαίσιο της σταθμίσεως των συμφερόντων, και επί του ζητήματος αν οι όροι της εν λόγω επιχείρησης σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων και η εφαρμογή των όρων αυτών συνάδουν προς τον ΓΚΠΔ, μολονότι η ελεγχόμενη παράβαση δεν συνιστά παράβαση του ΓΚΠΔ αναγόμενη στους όρους επεξεργασίας των δεδομένων και την εφαρμογή τους;
- β) Εάν η απάντηση είναι καταφατική: Ισχύει τούτο, υπό το πρίσμα του άρθρου 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, ακόμη και στην περίπτωση που οι συμβατικοί όροι της εν λόγω επιχείρησης σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων ελέγχονται ταυτόχρονα και από την αρμόδια κατά το άρθρο 56, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ επικεφαλής εποπτική αρχή;

Εάν η απάντηση στο έβδομο ερώτημα είναι καταφατική, το τρίτο, τέταρτο και πέμπτο ερώτημα είναι αναγκαίο να απαντηθούν και όσον αφορά τα δεδομένα που προέρχονται από τη χρήση της υπηρεσίας Instagram που παρέχεται από επιχείρηση του ίδιου ομίλου.»

14. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η Meta Platforms, η Γερμανική, η Τσεχική, η Ιταλική και η Αυστριακή Κυβέρνηση, η Bundeskartellamt, η Verbraucherzentrale Bundesverband e.V. (ένωση καταναλωτών, Γερμανία), καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι εν λόγω διάδικοι και μετέχοντες στη διαδικασία ανέπτυξαν επίσης προφορικές τις παρατηρήσεις τους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η οποία διεξήχθη στις 10 Μαΐου 2022.

Ανάλυση

15. Τα προδικαστικά ερωτήματα της υπό κρίση υποθέσεως, τα οποία είναι σχετικά με την ερμηνεία διαφόρων διατάξεων του ΓΚΠΔ, αφορούν, κατ' ουσίαν, πρώτον, την αρμοδιότητα αρχής ανταγωνισμού να διαπιστώνει παράβαση των κανόνων περί επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και να επιβάλλει κυρώσεις για την παράβαση αυτή, καθώς και την υποχρέωσή της να συνεργάζεται με την κατά τον ΓΚΠΔ επικεφαλής εποπτική αρχή (πρώτο και έβδομο προδικαστικό ερώτημα), δεύτερον, την απαγόρευση της επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και τις ισχύουσες προϋποθέσεις για την παροχή συγκατάθεσης στη χρήση των δεδομένων αυτών (δεύτερο προδικαστικό ερώτημα), τρίτον, τη νομιμότητα της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα υπό το πρίσμα ορισμένων δικαιολογητικών λόγων (τρίτο έως πέμπτο προδικαστικό ερώτημα) και, τέταρτον, το κύρος της συγκατάθεσης στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που παρέχεται σε κατέχουσα δεσπίζουσα θέση επιχείρηση (έκτο προδικαστικό ερώτημα).

16. Στα σημεία που ακολουθούν, θα εξετάσω, κατ' αρχάς, το πρώτο και το έβδομο προδικαστικό ερώτημα και, εν συνεχεία, τα υπόλοιπα ερωτήματα, με τη σειρά που υποβλήθηκαν, εκ των οποίων το τρίτο, τέταρτο και πέμπτο προδικαστικό ερώτημα από κοινού.

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

17. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν αρχή ανταγωνισμού δύναται, κατά τη δίωξη παραβάσεων των κανόνων του ανταγωνισμού, αφενός μεν, να αποφανθεί, κυρίως και όχι παρεμπιπτόντως¹⁰, επί της παραβάσεως των κανόνων του ΓΚΠΔ περί επεξεργασίας δεδομένων από επιχείρηση της οποίας η κύρια εγκατάσταση, που είναι υπεύθυνη για την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε ολόκληρη την Ένωση, βρίσκεται σε άλλο κράτος μέλος, αφετέρου δε, να διατάξει την παύση της εν λόγω παραβάσεως (στοιχείο α' του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος), και, σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, αν η αρμόδια βάσει του άρθρου 56, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ επικεφαλής εποπτική αρχή εξακολουθεί να μπορεί να υποβάλει σε εξέταση τους όρους επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από την εταιρία αυτή (στοιχείο β' του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος).

18. Εντούτοις, υπό την επιφύλαξη της εξακριβώσεως από το αιτούν δικαστήριο, φρονώ ότι, με την επίμαχη απόφαση, η Bundeskartellamt δεν επέβαλε κυρώσεις για παράβαση του ΓΚΠΔ εκ μέρους της Meta Platforms, αλλά προέβη, προς τον σκοπό αποκλειστικώς και μόνον της εφαρμογής των κανόνων του ανταγωνισμού, στον έλεγχο φερομένης ως διαπραχθείσας από την εν λόγω επιχείρηση παραβάσεως της απαγόρευσης κατάχρησης δεσπίζουσας θέσης, λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων, το γεγονός ότι η συμπεριφορά αυτής δεν είναι σύμφωνη με τις διατάξεις του ΓΚΠΔ.

¹⁰ Φρονώ ότι αυτή την έννοια έχει η φράση «διαπιστώνει [...] παράβαση του ΓΚΠΔ [...] και διατάσσει την παύση της παραβάσεως αυτής» στη διατύπωση του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος.

19. Ως εκ τούτου, κατά τη γνώμη μου, το στοιχείο α' του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, καθ' ο μέρος αφορά τη δυνατότητα αρχής ανταγωνισμού να αποφανθεί, κυρίως και όχι παρεμπιπτόντως, επί της παραβάσεως των κανόνων του ΓΚΠΔ και να διατάξει την παύση της παραβάσεως αυτής κατά την έννοια του εν λόγω κανονισμού, είναι αλυσιτελές¹¹.

20. Κατά συνέπεια, και το στοιχείο β' του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, το οποίο εξαρτάται από την καταφατική απάντηση στο στοιχείο α' του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, είναι επίσης αλυσιτελές¹².

Επί του εβδόμου προδικαστικού ερωτήματος

21. Με το έβδομο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν αρχή ανταγωνισμού δύναται, κατά τη δίωξη παραβάσεων των κανόνων ανταγωνισμού, να διαπιστώσει, παρεμπιπτόντως¹³, αν οι όροι επεξεργασίας των δεδομένων και η εφαρμογή των όρων αυτών συνάδουν προς τον ΓΚΠΔ (στοιχείο α' του εβδόμου προδικαστικού ερωτήματος) και, σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, αν ο έλεγχος εκ μέρους της αρχής ανταγωνισμού είναι δυνατός και στην περίπτωση που οι εν λόγω όροι αποτελούν, ταυτόχρονα, αντικείμενο διαδικασίας εξέτασης από την αρμόδια επικεφαλής εποπτική αρχή (στοιχείο β' του εβδόμου προδικαστικού ερωτήματος).

22. Όσον αφορά, κατά πρώτον, το στοιχείο α' του εβδόμου προδικαστικού ερωτήματος, φρονώ ότι καίτοι η αρχή ανταγωνισμού δεν είναι αρμόδια να διαπιστώσει παράβαση του ΓΚΠΔ¹⁴, εντούτοις ο εν λόγω κανονισμός δεν αντιτίθεται, κατ' αρχήν, στο να δύνανται και άλλες αρχές πλην των εποπτικών αρχών, στο πλαίσιο ασκήσεως των δικών τους αρμοδιοτήτων και εξουσιών, να λαμβάνουν υπόψη, παρεμπιπτόντως, κατά πόσον μια συμπεριφορά είναι σύμφωνη με τις διατάξεις του ΓΚΠΔ. Κατά τη γνώμη μου, τούτο ισχύει, μεταξύ άλλων, και όσον αφορά την άσκηση, εκ μέρους αρχής ανταγωνισμού, των αρμοδιοτήτων που ανατίθενται σε αυτήν από το άρθρο 102 ΣΛΕΕ και το άρθρο 5, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003¹⁵ ή από οποιονδήποτε άλλο αντίστοιχο εθνικό κανόνα¹⁶.

23. Συγκεκριμένα, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, μια αρχή ανταγωνισμού οφείλει να αξιολογεί, μεταξύ άλλων, κατά πόσον η υπό εξέταση συμπεριφορά συνίσταται στη χρησιμοποίηση άλλων μέσων εκτός από εκείνα που εντάσσονται στο πλαίσιο του υγιούς ανταγωνισμού, λαμβανομένου υπόψη του νομικού και οικονομικού πλαισίου της εν λόγω

¹¹ Εν πάση περιπτώσει, δεδομένου ότι ο ΓΚΠΔ προβλέπει πλήρη εναρμόνιση του δικαίου της προστασίας των δεδομένων, κεντρικό στοιχείο της οποίας είναι ο στηριζόμενος στην αρχή της «ενιαίας θυρίδας» εναρμονισμένος μηχανισμός εφαρμογής που προβλέπεται στα άρθρα 51 έως 67 του κανονισμού αυτού, είναι προφανές ότι μια άλλη αρχή πλην των εποπτικών αρχών κατά την έννοια του εν λόγω κανονισμού (όπως μια αρχή ανταγωνισμού) δεν είναι αρμόδια ούτε να διαπιστώσει, κυρίως και όχι παρεμπιπτόντως, την παράβαση του εν λόγω κανονισμού, ούτε να επιβάλει τις προβλεπόμενες κυρώσεις.

¹² Εν πάση περιπτώσει, λαμβανομένου υπόψη ότι η αρχή ανταγωνισμού δεν είναι αρμόδια να διαπιστώσει, κυρίως και όχι παρεμπιπτόντως, την παράβαση του κανονισμού αυτού ούτε να επιβάλει τις προβλεπόμενες κυρώσεις, εκτιμώ ότι τυχόν σχετική απόφαση αρχής ανταγωνισμού δεν μπορεί να θίξει τις αρμοδιότητες των κατά τον ΓΚΠΔ εποπτικών αρχών.

¹³ Φρονώ ότι αυτή την έννοια έχει η φράση «δύναται [...] να αποφανθεί, για παράδειγμα στο πλαίσιο της σταθμίσεως των συμφερόντων, και επί του ζητήματος αν οι όροι της εν λόγω επιχείρησης σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων και η εφαρμογή των όρων αυτών συνάδουν προς τον ΓΚΠΔ» στη διατύπωση του εβδόμου προδικαστικού ερωτήματος.

¹⁴ Βλ. υποσημείωση 11 των παρουσών προτάσεων.

¹⁵ Κανονισμός του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα [101 και 102 ΣΛΕΕ] (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1).

¹⁶ Όπως το άρθρο 19 του ΓΒ, στο οποίο στηρίζεται η επίμαχη απόφαση.

συμπεριφοράς¹⁷. Συναφώς, η συμβατότητα ή μη της εν λόγω συμπεριφοράς με τις διατάξεις του ΓΚΠΔ μπορεί, όχι αυτή καθαυτή, αλλά λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως, να αποτελεί σημαντικό στοιχείο προκειμένου να διαπιστωθεί αν η συμπεριφορά αυτή συνιστά χρησιμοποίηση μέσω των οποίων διέπουν τον υγιή ανταγωνισμό, με τη διευκρίνιση, ωστόσο, ότι ο καταχρηστικός ή μη χαρακτήρας μιας συμπεριφοράς υπό το πρίσμα του άρθρου 102 ΣΛΕΕ δεν προκύπτει από το κατά πόσον η συμπεριφορά αυτή είναι σύμφωνη με τον ΓΚΠΔ ή με άλλους νομικούς κανόνες¹⁸.

24. Συνεπώς, εκτιμώ ότι ο έλεγχος κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης μπορεί να δικαιολογήσει την εκ μέρους της αρχής ανταγωνισμού ερμηνεία κανόνων που δεν εμπίπτουν στο δίκαιο του ανταγωνισμού, όπως των κανόνων του ΓΚΠΔ¹⁹, με τη διευκρίνιση, ωστόσο, ότι η εξέταση αυτή διενεργείται παρεμπιπτόντως²⁰ και ότι δεν προδικάζει την εφαρμογή του εν λόγω κανονισμού από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές²¹.

25. Όσον αφορά, κατά δεύτερον, το στοιχείο β' του εβδόμου προδικαστικού ερωτήματος, το αιτούν δικαστήριο θέτει το ζήτημα των υποχρεώσεων τις οποίες υπέχει μια αρχή ανταγωνισμού, στο πλαίσιο εφαρμογής της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας που κατοχυρώνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, έναντι της αρμόδιας επικεφαλής εποπτικής αρχής κατά την έννοια του

¹⁷ Βλ., επί παραδείγματι, απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2017, Intel κατά Επιτροπής (C-413/14 P, EU:C:2017:632, σκέψη 136 και εκεί μνημονεύομενη νομολογία). Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι το άρθρο 102 ΣΛΕΕ έχει γενική εφαρμογή που δεν είναι δυνατόν να περιοριστεί από το κανονιστικό πλαίσιο το οποίο έχει θεσπίσει ο νομοθέτης της Ένωσης, ήτοι, εν προκειμένω, από το κανονιστικό πλαίσιο στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (πρβλ. απόφαση της 10ης Ιουλίου 2014, Telefónica και Telefónica de España κατά Επιτροπής, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, σκέψη 128).

¹⁸ Συγκεκριμένα, λαμβανομένου υπόψη των διαφορετικών σκοπών που επιδιώκουν οι δύο κατηγορίες κανόνων, είναι προφανές ότι μια συμπεριφορά που αφορά επεξεργασία δεδομένων μπορεί να συνιστά παράβαση των κανόνων ανταγωνισμού ακόμη και όταν είναι σύμφωνη με τον ΓΚΠΔ και, αντιστρόφως, μια παράνομη κατά τον ΓΚΠΔ συμπεριφορά δεν οδηγεί κατ' ανάγκην στο συμπέρασμα ότι συνιστά παράβαση των κανόνων ανταγωνισμού. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι το γεγονός ότι μια συμπεριφορά είναι σύμφωνη με συγκεκριμένη νομοθεσία δεν αποκλείει τη δυνατότητα εφαρμογής, για την ίδια συμπεριφορά, των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2012, AstraZeneca κατά Επιτροπής, C-457/10 P, EU:C:2012:770, σκέψη 132, στην οποία το Δικαστήριο υπενθύμισε επίσης ότι οι καταχρήσεις δεσπόζουσας θέσης αποτελούν, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, σύννομες κατά τα λοιπά συμπεριφορές από την άποψη άλλων, πέραν του δικαίου του ανταγωνισμού, κλάδων του δικαίου). Πράγματι, αν θεωρούνταν καταχρηστικές κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ μόνον οι πρακτικές που περιορίζουν αντικειμενικά τον ανταγωνισμό και συγχρόνως είναι παράνομες από νομικής απόψεως, τούτο θα σήμαινε ότι μια δυνητικός επιζήμια για τον ανταγωνισμό συμπεριφορά δεν θα επέσυρε κυρώσεις δυνάμει του άρθρου 102 ΣΛΕΕ για τον λόγο και μόνον ότι είναι νόμιμη, αποτέλεσμα που θα υπονόμει τον σκοπό της διατάξεως αυτής, ο οποίος συνίσταται στη θέσπιση συστήματος που διασφαλίζει τον ανόθευτο ανταγωνισμό στην εσωτερική αγορά (πρβλ. προτάσεις μου επί της υποθέσεως Servizio Elettrico Nazionale κ.λπ., C-377/20, EU:C:2021:998, σημείο 37). Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, μόνον αν η αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά επιβάλλεται στις επιχειρήσεις από την εθνική νομοθεσία ή αν η τελευταία διαμορφώνει ένα νομικό πλαίσιο το οποίο, από μόνο του, αποκλείει κάθε δυνατότητα ανταγωνιστικής συμπεριφοράς των επιχειρήσεων, τα άρθρα 101 και 102 ΣΛΕΕ δεν έχουν εφαρμογή, ενώ αντιθέτως τα άρθρα αυτά μπορούν να εφαρμοστούν εάν αποδεικνύεται ότι η εθνική νομοθεσία καθιστά πιθανή την ύπαρξη ανταγωνισμού που ενδέχεται να εμποδίζεται, να περιορίζεται ή να νοθεύεται από αυτόβουλη συμπεριφορά των επιχειρήσεων (πρβλ. απόφαση της 14ης Οκτωβρίου 2010, Deutsche Telekom κατά Επιτροπής, C-280/08 P, EU:C:2010:603, σκέψη 80 και εκεί μνημονεύομενη νομολογία).

¹⁹ Συγκεκριμένα, η ερμηνεία κατά την οποία απαγορεύεται στις αρχές ανταγωνισμού να ερμηνεύουν, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, τις διατάξεις του ΓΚΠΔ θα μπορούσε να υπονομεύσει την αποτελεσματική εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης.

²⁰ Εξάλλου, ο παρεμπιπτόντων χαρακτήρας της ερμηνείας του ΓΚΠΔ εκ μέρους της αρχής ανταγωνισμού δεν εμποδίζει το να υποβληθεί η ερμηνεία αυτή σε δικαστικό έλεγχο ενώπιον των αρμόδιων για υποθέσεις ανταγωνισμού εθνικών δικαστηρίων, τα οποία, σε περίπτωση ερμηνευτικών δυσχερειών, θα μπορούσαν να οδηγηθούν στην υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο, όπως στην προκειμένη περίπτωση, όσον αφορά το δεύτερο έως έκτο προδικαστικό ερώτημα.

²¹ Πράγματι, η ερμηνεία του ΓΚΠΔ από την αρχή ανταγωνισμού με αποκλειστικό σκοπό την εφαρμογή των κανόνων (και ενδεχομένως την επιβολή των κυρώσεων) που προβλέπει το δίκαιο του ανταγωνισμού δεν μπορεί να στερήσει τις εποπτικές αρχές από τις αρμοδιότητές και εξουσίες τους στο πλαίσιο του εν λόγω κανονισμού. Επιπλέον, η δυνατότητα της αρχής ανταγωνισμού να ερμηνεύει παρεμπιπτόντως τον εν λόγω κανονισμό δεν προκαλεί πρόσθετες δυσχέριες ως προς την εφαρμογή του, η οποία επιφυλάσσεται στις εποπτικές αρχές, ούτε ως προς την επιβολή διορθωτικών μέτρων ή κυρώσεων, δεδομένου ότι τα μέτρα ή οι κυρώσεις που τυχόν επιβάλλονται από αρχή ανταγωνισμού στηρίζονται σε κανόνες, σκοπούς και έννομα συμφέροντα διαφορετικά από εκείνα που προστατεύει ο κανονισμός αυτός [εξάλλου, για τον λόγο αυτό, σε μια τέτοια περίπτωση, η επιβολή κυρώσεων από την αρχή ανταγωνισμού και από την κατά τον ΓΚΠΔ εποπτική αρχή δεν εμπίπτει, κατά τη γνώμη μου, στην αρχή *ne bis in idem* (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 22ας Μαρτίου 2022, *hpost*, C-117/20, EU:C:2022:202, σκέψεις 42 έως 50)].

ΓΚΠΔ, όταν ερμηνεύει τις διατάξεις του εν λόγω κανονισμού, και ειδικότερα, όταν η ίδια συμπεριφορά την οποία εξετάζει η αρχή ανταγωνισμού αποτελεί συγχρόνως αντικείμενο εξέτασης από την αρμόδια επικεφαλής εποπτική αρχή.

26. Στην περίπτωση αυτή, η εκ μέρους της αρχής ανταγωνισμού εξέταση, μολονότι παρεμπίπτουσα, της συμπεριφοράς μιας επιχείρησης υπό το πρίσμα των κανόνων του ΓΚΠΔ ενέχει τον κίνδυνο αποκλίσεων, μεταξύ της αρχής αυτής και των εποπτικών αρχών, ως προς την ερμηνεία του εν λόγω κανονισμού, πράγμα το οποίο, κατ' αρχήν, ενδέχεται να θίξει την ομοιόμορφη ερμηνεία του ΓΚΠΔ²².

27. Το δίκαιο της Ένωσης δεν προβλέπει λεπτομερείς κανόνες για τη συνεργασία μεταξύ μιας αρχής ανταγωνισμού και των κατά τον ΓΚΠΔ εποπτικών αρχών σε μια τέτοια περίπτωση. Ειδικότερα, στην περίπτωση αυτή δεν έχουν εφαρμογή, ούτε ο μηχανισμός συνεργασίας μεταξύ των κατά τον ΓΚΠΔ αρμόδιων αρχών στο πλαίσιο της εφαρμογής του κανονισμού αυτού²³, ούτε άλλοι ειδικοί κανόνες σχετικά με τη συνεργασία μεταξύ διοικητικών αρχών, όπως οι κανόνες περί συνεργασίας των αρχών ανταγωνισμού μεταξύ τους και περί συνεργασίας των αρχών αυτών με την Επιτροπή κατά την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού²⁴.

28. Τούτου λεχθέντος, μια αρχή ανταγωνισμού, όταν ερμηνεύει τον ΓΚΠΔ, δεσμεύεται από την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας που κατοχυρώνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, κατά την οποία η Ένωση και τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένων των διοικητικών τους αρχών²⁵, εκπληρώνουν τα εκ των Συνθηκών καθήκοντα βάσει αμοιβαίου σεβασμού και αμοιβαίας συνεργασίας. Ειδικότερα, το τρίτο εδάφιο της εν λόγω διατάξεως προβλέπει ότι τα κράτη μέλη διευκολύνουν την Ένωση στην εκπλήρωση της αποστολής της και απέχουν από τη λήψη οποιουδήποτε μέτρου ικανού να θέσει σε κίνδυνο την πραγματοποίηση των στόχων της Ένωσης²⁶. Επιπλέον, όπως κάθε διοικητική αρχή που είναι επιφορτισμένη με την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης, μια αρχή ανταγωνισμού υποχρεούται να τηρεί την αρχή της χρηστής διοίκησης ως γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, η οποία επιβάλλει στις εθνικές αρχές, μεταξύ άλλων, εκτεταμένη υποχρέωση επιμέλειας και μέριμνας²⁷.

29. Επομένως, ελλείψει συγκεκριμένων κανόνων όσον αφορά τους μηχανισμούς συνεργασίας, των οποίων η ενδεχόμενη θέσπιση απόκειται στον νομοθέτη της Ένωσης, μια αρχή ανταγωνισμού, όταν ερμηνεύει διατάξεις του ΓΚΠΔ, υπέχει, τουλάχιστον, υποχρεώσεις ενημέρωσης, πληροφόρησης και συνεργασίας έναντι των αρμοδίων κατά τον εν λόγω κανονισμό αρχών,

²² Εξάλλου, ο κίνδυνος αποκλίνουσας ερμηνείας είναι εγγενής σε οποιονδήποτε τομέα διέπεται από ρύθμιση την οποία η αρχή ανταγωνισμού οφείλει, ή δύναται, να λάβει υπόψη προκειμένου να εκτιμήσει τη νομιμότητα ορισμένης συμπεριφοράς υπό το πρίσμα του δικαίου του ανταγωνισμού.

²³ Τα κεφάλαια VI και VII του ΓΚΠΔ καθιερώνουν, μεταξύ άλλων, μηχανισμούς «ενιαίας θυρίδας» για την ανταλλαγή πληροφοριών και την παροχή αμοιβαίας συνδρομής μεταξύ των εποπτικών αρχών.

²⁴ Βλ. κανονισμό 1/2003 και οδηγία (ΕΕ) 2019/1 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2018, για την παροχή αρμοδιοτήτων στις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών ώστε να επιβάλλουν αποτελεσματικότερα τους κανόνες και για τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς (ΕΕ 2019, L 11, σ. 3).

²⁵ Πρβλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 14ης Νοεμβρίου 1989, Ιταλία κατά Επιτροπής (14/88, ΕΥ:C:1989:421, σκέψη 20), και της 11ης Ιουνίου 1991, Αθανασόπουλος κ.λπ. (C-251/89, ΕΥ:C:1991:242, σκέψη 57).

²⁶ Εξάλλου, ο ίδιος ο μηχανισμός συνεργασίας μεταξύ των εποπτικών αρχών που καθιερώνει ο ΓΚΠΔ μπορεί να θεωρηθεί ως *lex specialis* που συμπληρώνει και διευκρινίζει τη γενική αρχή της καλόπιστης συνεργασίας η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ (βλ. μεταξύ άλλων, στη θεωρία, Hijmans, H., «Article 51 Supervisory authority», *The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary*, Οξφόρδη, 2020, σ. 869). Το ίδιο ισχύει και για τους λοιπούς μηχανισμούς συνεργασίας που είναι προγενέστεροι του μηχανισμού του ΓΚΠΔ, όπως το σύστημα συνεργασίας μεταξύ των αρχών ανταγωνισμού (βλ., μεταξύ άλλων, κεφάλαιο IV του κανονισμού 1/2003).

²⁷ Πρβλ. προτάσεις της γενικής εισαγγελέα V. Trstenjak επί της υποθέσεως Gorostiaga Atxalandabaso κατά Κοινοβουλίου (C-308/07 P, ΕΥ:C:2008:498, σημείο 89).

κατ' εφαρμογή των εθνικών κανόνων που διέπουν τις αρμοδιότητές της (αρχή της διαδικαστικής αυτονομίας των κρατών μελών) και τηρουμένων των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας²⁸.

30. Ως εκ τούτου, φρονώ ότι, όταν η επικεφαλής εποπτική αρχή έχει αποφανθεί επί της εφαρμογής ορισμένων διατάξεων του ΓΚΠΔ όσον αφορά την ίδια ή παρόμοια πρακτική, η αρχή ανταγωνισμού δεν δύναται, κατ' αρχήν, να αποστεί από την ερμηνεία της αρχής αυτής, η οποία είναι αποκλειστικά αρμόδια για την εφαρμογή του εν λόγω κανονισμού²⁹, και θα πρέπει, στο μέτρο του δυνατού και τηρουμένων, ιδίως, των δικαιωμάτων άμυνας των ενδιαφερομένων, να συμμορφωθεί με τις αποφάσεις που τυχόν έχουν εκδοθεί από την εποπτική αρχή σχετικά με την ίδια συμπεριφορά³⁰, εφόσον δε διατηρεί, σε συγκεκριμένη περίπτωση, αμφιβολίες για την ερμηνεία της αρμόδιας εποπτικής αρχής, να διαβουλευθεί με την αρχή αυτή ή, ενδεχομένως, εάν αυτή εδρεύει σε άλλο κράτος μέλος, να διαβουλευθεί με την εθνική εποπτική αρχή³¹.

31. Επιπλέον, εάν δεν υφίσταται απόφαση της αρμόδιας εποπτικής αρχής, η αρχή ανταγωνισμού οφείλει, πάντως, να ενημερώσει την εν λόγω εποπτική αρχή³² και να συνεργαστεί μαζί της όταν αυτή έχει αρχίσει να εξετάζει την ίδια πρακτική ή έχει εκδηλώσει την πρόθεση να προβεί σε τέτοια εξέταση και, ενδεχομένως, να αναμείνει την ολοκλήρωση της εξέτασης της εν λόγω αρχής, πριν προβεί τη δική της αξιολόγηση, εφόσον τούτο είναι σκόπιμο και δεν οδηγεί, ιδίως, στη μη τήρηση, εκ μέρους της αρχής ανταγωνισμού, της εύλογης διάρκειας της έρευνας και των δικαιωμάτων άμυνας των ενδιαφερομένων³³.

32. Στην υπό κρίση περίπτωση, φρονώ ότι το γεγονός ότι η Bundeskartellamt, όπως η ίδια ισχυρίζεται και εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, κίνησε διαδικασία συνεργασίας με τις αρμόδιες σε εθνικό επίπεδο εποπτικές αρχές³⁴ και επίσης επικοινωνήσει, ανεπισήμως, με την ιρλανδική επικεφαλής εποπτική αρχή, μπορεί να επαρκεί ώστε να γίνει δεκτό ότι η εν λόγω αρχή εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις της επιμέλειας και καλόπιστης συνεργασίας³⁵.

²⁸ Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 2ας Ιουνίου 2022, Skeyes (C-353/20, EU:C:2022:423, σκέψη 52 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Κατά τη γνώμη μου, ορισμένες ενδείξεις όσον αφορά τις επιβαλλόμενες ενέργειες μπορούν, ενδεχομένως, να αντληθούν από το σύστημα συνεργασίας που καθιερώνει ο ΓΚΠΔ καθώς και από το αντίστοιχο σύστημα που καθιερώνεται στον τομέα του ανταγωνισμού, με τη διευκρίνιση όμως ότι, ελλείψει ad hoc διατάξεων, το καθήκον επιμέλειας που υπέχει η αρχή ανταγωνισμού δεν φθάνει μέχρι του σημείου να επιβάλλονται στην αρχή αυτή λεπτομερείς υποχρεώσεις, όπως, μεταξύ άλλων, οι υποχρεώσεις που προβλέπονται στο πλαίσιο της διαδικασίας συνεργασίας και ελέγχου της συνεκτικότητας που ρυθμίζεται στο κεφάλαιο VII του ΓΚΠΔ (για παράδειγμα, δεν είναι δυνατόν να αναμένεται από την αρχή ανταγωνισμού να αποστείλει σχέδιο αποφάσεως στην αρμόδια κατά τον ΓΚΠΔ εποπτική αρχή προκειμένου αυτή να εκφράσει τη γνώμη της).

²⁹ Βλ. μεταξύ άλλων, κατ' αναλογίαν, όσον αφορά τομέα που διέπεται από τη νομοθεσία της Ένωσης περί φαρμάκων, απόφαση της 23ης Ιανουαρίου 2018, F. Hoffmann-La Roche κ.λπ. (C-179/16, EU:C:2018:25, σκέψεις 58 έως 64).

³⁰ Με άλλα λόγια, η απόφαση αυτή εντάσσεται στο νομικό και πραγματικό πλαίσιο το οποίο οφείλει να εξετάσει η αρχή ανταγωνισμού, παραμένοντας, ωστόσο, ελεύθερη να συναγάγει τα δικά της συμπεράσματα από την άποψη της εφαρμογής του δικαίου του ανταγωνισμού (βλ. υποσημείωση 18 των παρουσών προτάσεων).

³¹ Δεδομένης της λειτουργίας και των καθηκόντων που επιτελούν οι εθνικές εποπτικές αρχές στο πλαίσιο του συστήματος συνεργασίας του ΓΚΠΔ, εκτιμώ ότι η επικοινωνία με την εθνική εποπτική αρχή μπορεί να επαρκεί, αφ' εαυτής, για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων επιμέλειας και καλόπιστης συνεργασίας της αρχής ανταγωνισμού, ιδίως στην περίπτωση που η εν λόγω αρχή δεν έχει τη δυνατότητα (λαμβανομένων υπόψη των εφαρμοστέων διαδικασιών του εθνικού δικαίου) ή τα μέσα (ιδίως γλωσσικά) για να έλθει σε ικανοποιητική επικοινωνία με την επικεφαλής εποπτική αρχή άλλου κράτους μέλους.

³² Ή, ενδεχομένως, εάν η εν λόγω αρχή εδρεύει σε άλλο κράτος μέλος, την εθνική εποπτική αρχή (βλ. υποσημείωση 31 των παρουσών προτάσεων).

³³ Με την υπόμνηση ότι η εκ μέρους της αρχής ανταγωνισμού ερμηνεία ορισμένων διατάξεων του ΓΚΠΔ δεν προδικάζει την ερμηνεία και την εφαρμογή των διατάξεων αυτών από τις αρμόδιες κατά τον εν λόγω κανονισμό εποπτικές αρχές (βλ. υποσημείωση 21 των παρουσών προτάσεων).

³⁴ Συναφώς, η Bundeskartellamt υποστηρίζει ότι στηρίχθηκε στο γερμανικό δίκαιο ανταγωνισμού, το οποίο της παρέχει τη δυνατότητα να επικοινωνεί με τις κατά τον ΓΚΠΔ εθνικές εποπτικές αρχές.

³⁵ Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο εφόσον, όπως διατείνεται η Bundeskartellamt, η γερμανική ομοσπονδιακή εποπτική αρχή και η ιρλανδική επικεφαλής εποπτική αρχή της επιβεβαίωσαν ότι η τελευταία δεν είχε κινήσει καμία διαδικασία όσον αφορά τις ίδιες πρακτικές με εκείνες τις οποίες η ίδια εξέταζε.

33. Συμπερασματικώς, στο έβδομο προδικαστικό ερώτημα προτείνω να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 51 έως 66 του ΓΚΠΔ έχουν την έννοια ότι μια αρχή ανταγωνισμού, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της κατά το δίκαιο του ανταγωνισμού, δύναται να εξετάζει, παρεμπιπτόντως, αν οι υπό εξέταση πρακτικές συνάδουν με τους κανόνες του ΓΚΠΔ, λαμβάνοντας συγχρόνως υπόψη οποιαδήποτε απόφαση ή έρευνα της αρμόδιας βάσει του ΓΚΠΔ εποπτικής αρχής, ενημερώνοντας την εθνική εποπτική αρχή και, ενδεχομένως, διαβουλευόμενη με αυτήν.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

34. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 9, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι η επίμαχη πρακτική, όταν αφορά την επίσκεψη σε ιστοσελίδες και εφαρμογές τρίτων³⁶, εμπίπτει στην επεξεργασία των απαριθμούμενων στη διάταξη αυτή³⁷ ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η οποία απαγορεύεται³⁸ (στοιχείο α' του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος) και, σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, αν το άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχείο ε', του κανονισμού αυτού έχει την έννοια ότι ο χρήστης προβαίνει σε πρόδηλη δημοσιοποίηση, κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως, αφενός, των δεδομένων που αποκαλύπτονται από την επίσκεψη στις ιστοσελίδες αυτές ή, αφετέρου, των δεδομένων που εισάγονται ή απορρέουν από την ενεργοποίηση ενσωματωμένων στις εν λόγω ιστοσελίδες ή εφαρμογές πλήκτρων επιλογής³⁹ (στοιχείο β' του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος).

35. Όσον αφορά, κατά πρώτον, το στοιχείο α' του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος, υπενθυμίζω ότι, βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, απαγορεύεται η επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η ιδιαίτερη προστασία των δεδομένων αυτών δικαιολογείται, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 51 του εν λόγω κανονισμού, από το γεγονός ότι τα δεδομένα αυτά είναι εκ φύσεως ιδιαιτέρως ευαίσθητα σε σχέση με θεμελιώδεις ελευθερίες και θεμελιώδη δικαιώματα, η δε επεξεργασία τους θα μπορούσε να δημιουργήσει σημαντικούς κινδύνους για τις ελευθερίες αυτές και τα δικαιώματα αυτά. Επιπλέον, παρά την

³⁶ Το αιτούν δικαστήριο αναφέρεται, μεταξύ άλλων, στην εκ μέρους του χρήστη επίσκεψη σε ιστοσελίδες ή εφαρμογές και στην εισαγωγή δεδομένων στις ιστοσελίδες ή εφαρμογές αυτές (όπως εφαρμογές αναζήτησης συντρόφων ή γνωριμιών για ομοφυλόφιλους ή ισότοπους πολιτικών κομμάτων ή σχετικών με θέματα υγείας), εκ των οποίων αποκαλύπτονται δεδομένα που προστατεύονται από την επίμαχη διάταξη.

³⁷ Στο εξής: ευαίσθητα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Πρόκειται για την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αποκαλύπτουν τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις ή τη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση, καθώς και για την επεξεργασία των γενετικών δεδομένων, των βιομετρικών δεδομένων με σκοπό την αδιαμφισβήτητη ταυτοποίηση προσώπου, των δεδομένων που αφορούν την υγεία ή των δεδομένων που αφορούν τη σεξουαλική ζωή ή τον γενετήσιο προσανατολισμό φυσικού προσώπου.

³⁸ Επισημαίνω, παρεμπιπτόντως, ότι η Bundeskartellamt διατηρεί αμφιβολίες ως προς το κατά πόσον το εν λόγω προδικαστικό ερώτημα είναι λυσιτελής για την επίλυση της διαφοράς, λόγω του ότι η ίδια, στην απόφασή της, έλαβε υπόψη συγκατάθεση κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο α', του ΓΚΠΔ, και όχι συγκατάθεση βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 2, στοιχείο α', του εν λόγω κανονισμού.

³⁹ Το αιτούν δικαστήριο αναφέρεται, συναφώς, στα «plugins» κοινωνικών δικτύων, όπως τα πλήκτρα «μου αρέσει» ή «κοινοποίηση», στη «σύνδεση Facebook» (δηλαδή στη δυνατότητα σύνδεσης με τη χρήση των αναγνωριστικών στοιχείων σύνδεσης του λογαριασμού Facebook) και στο «account kit» (δηλαδή στη δυνατότητα σύνδεσης σε εφαρμογή ή ιστότοπο, που δεν σχετίζεται κατ' ανάγκην με το Facebook, με αριθμό τηλεφώνου ή με διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail), χωρίς να απαιτείται κωδικός πρόσβασης).

κάπως ασαφή διατύπωση του γράμματος της εν λόγω διατάξεως⁴⁰, δεν θεωρώ ότι αυτή εισάγει, όπως υπολαμβάνει το αιτούν δικαστήριο, ουσιαστική διάκριση μεταξύ των προσωπικών δεδομένων που είναι ευαίσθητα διότι «αποκαλύπτουν» μια συγκεκριμένη κατάσταση και των δεδομένων που είναι ευαίσθητα αυτά καθεαυτά⁴¹.

36. Στην προκειμένη περίπτωση, είναι, κατά τη γνώμη μου, προφανές ότι η επίμαχη πρακτική συνιστά επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα η οποία, κατ' αρχήν, ενδέχεται να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της διατάξεως αυτής και να απαγορεύεται, όταν τα υπό επεξεργασία δεδομένα «αποκαλύπτουν» μια από τις ευαίσθητες καταστάσεις που απαριθμούνται στην εν λόγω διάταξη. Επομένως, πρέπει να διαπιστωθεί αν και σε ποιο βαθμό η επίσκεψη σε ιστοσελίδες και εφαρμογές ή η εισαγωγή δεδομένων σε αυτές μπορούν να είναι «αποκαλυπτικές» κάποιας από τις ευαίσθητες καταστάσεις που μνημονεύονται στην επίμαχη διάταξη.

37. Συναφώς, αμφιβάλλω αν είναι σκόπιμο (και πάντοτε εφικτό) να γίνεται διάκριση μεταξύ, αφενός, του απλού ενδιαφέροντος του υποκειμένου των δεδομένων για ορισμένες πληροφορίες και, αφετέρου, της υπαγωγής του σε μία από τις κατηγορίες που προβλέπει η επίμαχη διάταξη⁴².

⁴⁰ Επισημαίνω επίσης μια σημαντική διαφορά μεταξύ της απόδοσης του ΓΚΠΔ στη γαλλική γλώσσα, η οποία, στην πρώτη περίοδο της διατάξεως αυτής, κάνει λόγο για επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που «αποκαλύπτει» ορισμένες ευαίσθητες καταστάσεις, και της απόδοσης στη γερμανική γλώσσα (καθώς επίσης, μεταξύ άλλων, και στην ελληνική και στην ιταλική γλώσσα), η οποία κάνει λόγο για επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που «αποκαλύπτουν» τις καταστάσεις αυτές. Αν δεν κάνω λάθος, η απόδοση της συγκεκριμένης διατάξεως στη γαλλική γλώσσα έρχεται σε αντίθεση με την πλειονότητα των λοιπών γλωσσικών αποδόσεων. Εξάλλου, φρονώ ότι, στο πλαίσιο της εν λόγω διατάξεως, φαίνεται πιο λογικό το ρήμα «αποκαλύπτω» να αναφέρεται στα δεδομένα, διότι στη συνέχεια της διατάξεως, τα δεδομένα είναι αυτά που αποτελούν αντικείμενο της ανάλυσης και όχι η επεξεργασία. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει και από το γαλλικό κείμενο της αιτιολογικής σκέψης 51 του ΓΚΠΔ, στο οποίο διευκρινίζεται ότι τα ευαίσθητα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα «θα πρέπει να περιλαμβάνουν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που αποκαλύπτουν τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή» (η υπογράμμιση δική μου).

⁴¹ Κατά τη γνώμη μου, δεν θα ήταν σύμφωνο με το πνεύμα του άρθρου 9, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ (και του εν λόγω κανονισμού), το οποίο αποβλέπει στην προστασία ορισμένων ευαίσθητων δεδομένων του προσώπου, να γίνει διάκριση, για παράδειγμα, μεταξύ, αφενός, της φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, η οποία θα συνεπαγόταν την απαγόρευση επεξεργασίας όχι μόνο των δεδομένων που την δηλώνουν άμεσα, αλλά και εκείνων που αποκαλύπτουν τη συγκεκριμένη κατάσταση, και, αφετέρου, των γενετικών δεδομένων, των οποίων η απαγόρευση επεξεργασίας δεν θα εκτεινόταν στα δεδομένα που αποκαλύπτουν την κατάσταση αυτή, με την επισημάνση ότι δεν θα ήταν πάντοτε ευχερής η διάκριση μεταξύ, αφενός, των δεδομένων που αποκαλύπτουν ορισμένες καταστάσεις (για παράδειγμα τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή) και, αφετέρου, των δεδομένων που αφορούν άλλες καταστάσεις (για παράδειγμα, την υγεία). Συναφώς, παρατηρώ ότι, ενώ το άρθρο 9, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ αναφέρεται, μεταξύ άλλων, σε δεδομένα που αφορούν την υγεία, το άρθρο 4, σημείο 15, του εν λόγω κανονισμού ορίζει ως «δεδομένα που αφορούν την υγεία» τα «δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία σχετίζονται με τη σωματική ή ψυχική υγεία ενός φυσικού προσώπου, περιλαμβανομένης της παροχής υπηρεσιών υγειονομικής φροντίδας, και τα οποία αποκαλύπτουν πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση της υγείας του» (η υπογράμμιση δική μου). Όπως αφήνει να εννοηθεί η Γερμανική Κυβέρνηση, ενδέχεται η ανακολουθία αυτή στο γράμμα της εν λόγω διατάξεως να αποτελεί απλώς μια όχι ιδιαίτερα επιτυχημένη προσπάθεια διάκρισης μεταξύ καθαρών δεδομένων με άμεσο πληροφοριακό περιεχόμενο και των «μεταδεδομένων» για τα οποία το αντίστοιχο πληροφοριακό περιεχόμενο εμφανίζεται μόνο εντός συγκεκριμένου πλαισίου, μέσω αξιολόγησης ή σύνδεσης.

⁴² Κατ' αρχήν, όπως υποστηρίζει η προσφεύγουσα της κύριας δίκης, οι δύο αυτές πτυχές είναι διαφορετικές. Συγκεκριμένα, η πρόσβαση και μόνον του χρήστη σε διαδικτυακό τόπο ή η αλληλεπίδρασή του με αυτόν δεν αποκαλύπτει κατ' ανάγκη και αφ' εαυτής πληροφορίες σχετικά με τα πιστεύω του, την υγεία του, τις πολιτικές του πεποιθήσεις κ.λπ., καθόσον το ενδιαφέρον για έναν διαδικτυακό τόπο δεν αποκαλύπτει αυτομάτως την προσχώρηση στις ιδέες που διαδίδει ή στις κατηγορίες που εκπροσωπεί ο ιστότοπος αυτός. Τούτο ισχύει, μεταξύ άλλων, για την πρόσβαση σε ιστότοπο πολιτικού κόμματος ή συγκεκριμένης πολιτικής ιδεολογίας, πρόσβαση η οποία δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη την αποδοχή της ιδεολογίας αυτής, αλλά μπορεί να πραγματοποιείται από περιέργεια, ή ακόμη και με κριτική διάθεση έναντι της εν λόγω ιδεολογίας.

Μολονότι οι διάδικοι της κύριας δίκης διαφωνούν επ’ αυτού⁴³, εκτιμώ ότι η απάντηση στο συγκεκριμένο ζήτημα μπορεί να αναζητηθεί μόνον κατά περίπτωση και σε σχέση με καθεμία από τις δραστηριότητες που συγκροτούν την επίμαχη πρακτική.

38. Μολονότι, όπως επισημαίνει η Γερμανική Κυβέρνηση, η συλλογή και μόνον ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που σχετίζονται με την πρόσβαση σε διαδικτυακό τόπο ή εφαρμογή δεν αποτελεί κατ’ ανάγκην, αφ’ εαυτής, επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως⁴⁴, εντούτοις η συσχέτιση των δεδομένων αυτών με τον λογαριασμό Facebook του οικείου χρήστη ή η χρήση τους αποτελούν συμπεριφορές οι οποίες, αντιθέτως, θα μπορούσαν ευκολότερα να συνιστούν τέτοια επεξεργασία. Κατά τη γνώμη μου, το καθοριστικό στοιχείο για την εφαρμογή του άρθρου 9, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ είναι η πιθανότητα τα δεδομένα που υποβάλλονται σε επεξεργασία να καθιστούν δυνατή την κατάρτιση προφίλ του χρήστη σε σχέση με τις κατηγορίες ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που απαριθμούνται στη διάταξη αυτή⁴⁵.

39. Στο πλαίσιο αυτό, για να κριθεί αν η επεξεργασία δεδομένων εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διατάξεως, θα μπορούσε να είναι, ενδεχομένως, χρήσιμη η διάκριση μεταξύ, αφενός, της επεξεργασίας των δεδομένων τα οποία μπορούν εξ αρχής να καταταγούν στην κατηγορία των ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, και τα οποία καθιστούν αφ’ εαυτών δυνατή την κατάρτιση προφίλ του υποκειμένου των δεδομένων, και, αφετέρου, της επεξεργασίας των δεδομένων τα οποία δεν είναι αυτά καθεαυτά ευαίσθητα, αλλά απαιτούν μεταγενέστερη δραστηριότητα ομαδοποίησης προκειμένου να συναχθούν αξιόπιστα συμπεράσματα για το προφίλ του υποκειμένου των δεδομένων.

40. Τούτου λεχθέντος, διευκρινίζεται ότι η ύπαρξη κατηγοριοποίησης κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως δεν εξαρτάται από το κατά πόσον η κατηγοριοποίηση αυτή είναι αληθής ή ορθή⁴⁶. Σημασία έχει το ενδεχόμενο μια τέτοια κατηγοριοποίηση να προκαλεί σημαντικό κίνδυνο για τις θεμελιώδεις ελευθερίες και τα θεμελιώδη δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων, όπως υπενθυμίζεται στην αιτιολογική σκέψη 51 του ΓΚΠΔ, ενδεχόμενο το οποίο είναι ανεξάρτητο από την ακρίβεια της κατηγοριοποίησης.

⁴³ Κατά τη Meta Platforms, η πρόσβαση ενός χρήστη σε διαδικτυακό τόπο ή η αλληλεπίδρασή του με αυτόν δεν αποκαλύπτει, αφ’ εαυτής, ευαίσθητες πληροφορίες, διότι ακόμη και αν διαπιστωθεί ή χρησιμοποιηθεί το ενδιαφέρον για κάποιον διαδικτυακό τόπο, τούτο δεν συνιστά επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Τούτο θα συνέβαινε μόνον αν οι χρήστες *κατηγοριοποιούνταν* μέσω των δεδομένων αυτών. Συνεπώς, κατά την άποψή της, τα δεδομένα που αποτελούν αντικείμενο της επίμαχης πρακτικής εμπίπτουν στην προστασία του άρθρου 9, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, μόνον εφόσον σχετίζονται με μία από τις κατηγορίες τις οποίες αφορά η εν λόγω προστασία και εφόσον τυχάνουν υποκειμενικής επεξεργασίας, με επίγνωση και με πρόθεση αντίληψης αυτών των κατηγοριών πληροφοριών. Αντιθέτως, κατά την υπερβολικά αυστηρή, κατά τη γνώμη μου, ερμηνεία της Bundeskartellamt, το γεγονός και μόνον ότι το υποκείμενο των δεδομένων επισκέπτεται συγκεκριμένη ιστοσελίδα ή χρησιμοποιεί συγκεκριμένη εφαρμογή της οποίας το κύριο αντικείμενο εμπίπτει στους τομείς που απαριθμούνται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, ενεργοποιεί την προστασία που παρέχει η διάταξη αυτή. Κατά την εν λόγω αρχή, η προστασία των ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν εξαρτάται από την *πρόθεση* του υπευθύνου της επεξεργασίας να χρησιμοποιήσει τα δεδομένα αυτά, δεδομένου ότι τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων θίγονται ήδη από το γεγονός ότι τα εν λόγω δεδομένα εκφεύγουν της σφαίρας επιρροής του.

⁴⁴ Συγκεκριμένα, όπως έχει αναγνωρίσει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Προστασίας Δεδομένων (ΕΣΠΔ), το γεγονός και μόνον ότι ένας πάροχος μέσων κοινωνικής δικτύωσης επεξεργάζεται μεγάλες ποσότητες δεδομένων οι οποίες θα μπορούσαν δυνητικά να χρησιμοποιηθούν για την εξαγωγή συμπερασμάτων για ειδικές κατηγορίες δεδομένων δεν σημαίνει αυτομάτως ότι η επεξεργασία εμπίπτει στο άρθρο 9 του ΓΚΠΔ [βλ. ΕΣΠΔ, Κατευθυντήριες γραμμές 8/2020, της 13ης Απριλίου 2021, σχετικά με τη στόχευση χρηστών μέσω κοινωνικής δικτύωσης (στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές ΕΣΠΔ 8/2020), σημείο 124].

⁴⁵ Κατά τη γνώμη μου, μια τέτοια ερμηνεία θα καθιστούσε δυνατό να αποφευχθεί η κατάσταση που καταγγέλλεται από την προσφεύγουσα της κύριας δίκης στην οποία, κατ’ ουσίαν, ο υπεύθυνος επεξεργασίας θα παραβίαζε εξ ορισμού τον ΓΚΠΔ, δεδομένου ότι δεν θα μπορούσε να εμποδίσει την ενδεχόμενη λήψη (ιδίως με αυτοματοποιημένα μέσα) πληροφοριών που σχετίζονται έμμεσα με τις κατηγορίες ευαίσθητων δεδομένων, υπό την επιφύλαξη της υποχρέωσης του υπευθύνου της επεξεργασίας να εφαρμόζει τα κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα για τη διασφάλιση του κατάλληλου σε σχέση με τον κίνδυνο επιπέδου ασφάλειας, σύμφωνα με το άρθρο 32 του ΓΚΠΔ.

⁴⁶ Πρβλ. κατευθυντήριες γραμμές ΕΣΠΔ 8/2020, σημείο 125.

41. Όσον αφορά, τέλος, το αίτημα του αιτούντος δικαστηρίου να διευκρινιστεί αν ο σκοπός της χρήσης είναι κρίσιμος για την επίμαχη εκτίμηση⁴⁷, εκτιμώ, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει η προσφεύγουσα της κύριας δίκης, ότι, κατ' αρχήν, δεν απαιτείται ο υπεύθυνος της επεξεργασίας να επεξεργάζεται τα δεδομένα αυτά «εν γνώσει του και έχοντας την πρόθεση να αντλήσει άμεσα από αυτά ειδικές κατηγορίες πληροφοριών». Πράγματι, ο σκοπός της επίμαχης διατάξεως είναι, κατ' ουσίαν, η αντικειμενική πρόληψη των σημαντικών κινδύνων που δημιουργεί για τις θεμελιώδεις ελευθερίες και τα θεμελιώδη δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων η επεξεργασία των ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ανεξαρτήτως οποιουδήποτε υποκειμενικού στοιχείου όπως η πρόθεση του υπευθύνου της επεξεργασίας.

42. Όσον αφορά, κατά δεύτερον, το στοιχείο β' του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος, υπενθυμίζω ότι, βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 2, στοιχείο ε', του ΓΚΠΔ, η απαγόρευση της επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν ισχύει αν η επεξεργασία αφορά δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία έχουν προδήλως δημοσιοποιηθεί από το υποκείμενο των δεδομένων. Επιπλέον, η χρήση, στο γράμμα της διατάξεως αυτής, του επιρρήματος «προδήλως» και το γεγονός ότι η εν λόγω διάταξη συνιστά εξαίρεση από την αρχή της απαγορεύσεως της επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα⁴⁸ καθιστούν επιβεβλημένη την ιδιαιτέρως αυστηρή εφαρμογή της εξαιρέσεως αυτής, λόγω των σημαντικών κινδύνων εις βάρος των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των υποκειμένων των δεδομένων⁴⁹. Κατά τη γνώμη μου, για να μπορεί να έχει εφαρμογή η εξαίρεση αυτή, ο χρήστης πρέπει να έχει πλήρη επίγνωση ότι, με ρητή πράξη⁵⁰, δημοσιοποιεί δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα⁵¹.

43. Στην υπό κρίση περίπτωση, φρονώ ότι συμπεριφορά η οποία συνίσταται στην επίσκεψη σε ιστοσελίδες και εφαρμογές, στην εισαγωγή δεδομένων στις εν λόγω ιστοσελίδες και εφαρμογές και στην ενεργοποίηση ενσωματωμένων σε αυτές πλήκτρων επιλογής δεν μπορεί, κατ' αρχήν, να εξομοιωθεί με συμπεριφορά με την οποία προδήλως δημοσιοποιούνται τα ευαίσθητα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα του χρήστη κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 2, στοιχείο ε', του ΓΚΠΔ.

44. Ειδικότερα, επισημαίνω ότι, κατ' αρχήν, η πρόσβαση σε ιστοσελίδες και εφαρμογές καθιστά διαθέσιμα τα δεδομένα πρόσβασης μόνο στον διαχειριστή της επίμαχης ιστοσελίδας ή εφαρμογής και στους τρίτους στους οποίους αυτός διαβιβάζει τις εν λόγω πληροφορίες, όπως η

⁴⁷ Το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει, συναφώς, την εξατομίκευση του κοινωνικού δικτύου και των διαφημίσεων, την ασφάλεια του δικτύου, τη βελτίωση των υπηρεσιών, την παροχή υπηρεσιών μέτρησης και ανάλυσης για τους διαφημιζόμενους, την έρευνα προς το κοινό όφελος, την ικανοποίηση νομίμως υποβαλλόμενων αιτημάτων, την τήρηση νομίμων υποχρεώσεων, την προστασία ζωτικών συμφερόντων των χρηστών και των τρίτων, τα εκπληρούμενα προς το συμφέρον του κοινού καθήκοντα.

⁴⁸ Βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, *Tele2 Sverige και Watson* κ.λπ. (C-203/15 και C-698/15, EU:C:2016:970, σκέψη 89 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/58/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Ιουλίου 2002, σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες) (ΕΕ 2002, L 201, σ. 37), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2009/136/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2009 (ΕΕ 2009, L 337, σ. 11).

⁴⁹ Βλ., επίσης, γνωμοδότηση 6/2014, σ. 10 και 11, της ομάδας εργασίας του «άρθρου 29», ανεξάρτητου συμβουλευτικού οργάνου το οποίο συστάθηκε δυνάμει του άρθρου 29 της οδηγίας 95/46/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (ΕΕ 1995, L 281, σ. 31), και το οποίο αντικαταστάθηκε, μετά τη θέσπιση του ΓΚΠΔ, από το ΕΣΠΔ.

⁵⁰ Η συγκεκριμένη προϋπόθεση έχει, κατά τη γνώμη μου, πολλές ομοιότητες με εκείνη της παροχής συγκατάθεσης εκ μέρους του υποκειμένου των δεδομένων.

⁵¹ Υπενθυμίζω ότι, βάσει του άρθρου 5, παράγραφος 2, του ΓΚΠΔ, ο υπεύθυνος της επεξεργασίας φέρει το βάρος της αποδείξεως ότι η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πραγματοποιείται σύμφωνα με τους κανόνες του ΓΚΠΔ.

προσφεύγουσα της κύριας δίκης⁵². Ομοίως, μολονότι, με την *εισαγωγή δεδομένων σε διαδικτυακούς τόπους και εφαρμογές*, το υποκείμενο των δεδομένων θα μπορούσε ενδεχομένως να παράσχει, άμεσα και οικειοθελώς, πληροφορίες σχετικά με ορισμένα ευαίσθητα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, επισημαίνω επίσης ότι οι πληροφορίες αυτές είναι προσιτές μόνο στον διαχειριστή του επίμαχου ιστότοπου ή της επίμαχης εφαρμογής και στους τρίτους στους οποίους αυτός διαβιβάζει τις εν λόγω πληροφορίες. Ως εκ τούτου, αποκλείω το ενδεχόμενο μια τέτοια συμπεριφορά να καταδεικνύει τη βούληση να καταστούν τα στοιχεία αυτά διαθέσιμα στο ευρύ κοινό⁵³. Επιπλέον, ενώ είναι προφανές ότι με την *ενεργοποίηση πλήκτρων επιλογής ενσωματωμένων σε διαδικτυακούς τόπους ή εφαρμογές*⁵⁴, ο ενδιαφερόμενος εκφράζει σαφώς τη βούληση να μοιραστεί ορισμένες πληροφορίες με κοινό εκτός του επίμαχου διαδικτυακού τόπου ή της επίμαχης εφαρμογής, είμαι της γνώμης, όπως τονίζει και η Bundeskartellamt, ότι το εν λόγω πρόσωπο έχει επίγνωση ότι, με τη συμπεριφορά αυτή, μοιράζεται πληροφορίες με *συγκεκριμένο κύκλο προσώπων*, τον οποίο συχνά καθορίζει ο ίδιος ο χρήστης⁵⁵, και όχι με το ευρύ κοινό⁵⁶.

45. Όσον αφορά, τέλος, τη σημασία ενδεχόμενης παροχής συγκατάθεσης εκ μέρους του χρήστη, κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 2002/58, για τη συλλογή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μέσω cookies ή παρόμοιων τεχνολογιών, στην οποία αναφέρεται το αιτούν δικαστήριο, εκτιμώ ότι η συγκατάθεση αυτή, λαμβανομένου υπόψη του ειδικού σκοπού της, δεν μπορεί, αφ' εαυτής, να δικαιολογήσει την επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που συλλέγονται με τα μέσα αυτά⁵⁷. Πράγματι, η εν λόγω συγκατάθεση, η οποία είναι αναγκαία για την εγκατάσταση τεχνικού μέσου καταγραφής ορισμένων δραστηριοτήτων του χρήστη⁵⁸, δεν αφορά την επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και δεν μπορεί να εξομοιωθεί με τη βούληση πρόδηλης δημοσιοποίησης των δεδομένων αυτών κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 2, στοιχείο ε', του ΓΚΠΔ⁵⁹.

46. Ως εκ τούτου, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα προτείνω να δοθεί η απάντηση ότι, αφενός, το άρθρο 9, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι η απαγόρευση επεξεργασίας των ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μπορεί να καταλαμβάνει και την επεξεργασία δεδομένων η οποία πραγματοποιείται από επιχείρηση λειτουργίας κοινωνικού δικτύου και η οποία συνίσταται στη συλλογή των δεδομένων ενός χρήστη, όταν αυτός

⁵² Εξάλλου, ενώ ένας προσεκτικός χρήστης έχει πιθανώς επίγνωση ότι ο διαχειριστής του επίμαχου διαδικτυακού τόπου ή της επίμαχης εφαρμογής έχει πρόσβαση στις πληροφορίες σύνδεσης, δεν είναι τόσο προφανές, κατά τη γνώμη μου, ότι έχει επίσης επίγνωση ότι ο διαχειριστής του λογαριασμού του στο Facebook έχει ομοίως πρόσβαση στις πληροφορίες αυτές.

⁵³ Ο χρήστης έχει, το πολύ, επίγνωση της «σχέσεώς» του με τον διαχειριστή του ιστότοπου ή της εφαρμογής και τους τρίτους στους οποίους ο διαχειριστής διαβιβάζει τις εν λόγω πληροφορίες, όμως ενδέχεται να μην έχει καν επίγνωση της σχέσεως αυτής διότι, αναλόγως των περιστάσεων, μπορεί να έχει την εντύπωση ότι αποκαλύπτει πληροφορίες, πιθανόν ανωνυμοποιημένες, σε μια απλή συσκευή.

⁵⁴ Πρόκειται για πλήκτρα όπως «Μου αρέσει», «Κοινοποίηση» κ.λπ. (βλ. υποσημείωση 39 των παρουσών προτάσεων).

⁵⁵ Για παράδειγμα, το Facebook, στις ρυθμίσεις του, παρέχει στον χρήστη διάφορες επιλογές για την κοινοποίηση των πληροφοριών που είναι διαθέσιμες στον λογαριασμό του στο Facebook.

⁵⁶ Ασφαλώς, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο, σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, ο χρήστης να θέλει πράγματι, με τις πράξεις αυτές, να διαβιβάζει πληροφορίες που τον αφορούν σε απροσδιόριστο αριθμό προσώπων. Για παράδειγμα, είναι πιθανόν ο χρήστης να έχει διαμορφώσει τις σχετικές με την κοινοποίηση επιλογές του λογαριασμού του στο Facebook κατά τρόπο ώστε το περιεχόμενο του προφίλ του να είναι προσίτο σε όλους τους χρήστες του συγκεκριμένου κοινωνικού δικτύου, έχοντας επίγνωση του γεγονότος αυτού. Εντούτοις, ακόμη και υπό τέτοιες περιστάσεις, δεν είναι αυτονόητο ότι, με μια τέτοια συμπεριφορά, ο χρήστης θέλει χωρίς καμιά αμφιβολία να εκφράσει την πρόθεση να *δημοσιοποιήσει πρόδηλως* τα επίμαχα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, λαμβανομένου υπόψη του αυστηρού χαρακτήρα της επίμαχης εξαιρέσεως (βλ. σημείο 42 των παρουσών προτάσεων).

⁵⁷ Πρβλ. απόφαση της 29ης Ιουλίου 2019, Fashion ID (C-40/17, EU:C:2019:629, σκέψεις 87 έως 89).

⁵⁸ Μεταξύ άλλων, των «αναγνωριστικών (cookies)» (βλ. αιτιολογική σκέψη 25 της οδηγίας 2002/58).

⁵⁹ Επιπλέον, η συγκατάθεση αυτή δεν μπορεί κατά μείζονα λόγο να εξομοιωθεί με ρητή συγκατάθεση για την επεξεργασία των εν λόγω δεδομένων κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 2, στοιχείο α', του ΓΚΠΔ. Επίσης, η παροχή συγκατάθεσης στην κατάρτιση προφίλ, κατά την έννοια του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του ΓΚΠΔ, της οποίας το αντικείμενο περιορίζεται προφανώς μόνο στις σχετικές με την κατάρτιση προφίλ πράξεις επεξεργασίας, δεν είναι ομοίως σχετική.

επισκέπτεται άλλους διαδικτυακούς τόπους ή εφαρμογές ή εισάγει τα δεδομένα αυτά στους εν λόγω ιστότοπους ή εφαρμογές, στη συσχέτιση των εν λόγω δεδομένων με τον λογαριασμό του χρήστη στο κοινωνικό δίκτυο και στη χρήση των δεδομένων αυτών, εφόσον οι υποβαλλόμενες σε επεξεργασία πληροφορίες, είτε μεμονωμένα είτε κατόπιν ομαδοποίησης, καθιστούν δυνατή την κατάρτιση προφίλ του χρήστη σε σχέση με τις απαριθμούμενες στη διάταξη αυτή κατηγορίες ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ότι, αφετέρου, το άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχείο ε', του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι ο χρήστης δεν προβαίνει σε πρόδηλη δημοσιοποίηση δεδομένων εκ του ότι τα δεδομένα αυτά αποκαλύπτονται με την επίσκεψη σε ιστοσελίδες και εφαρμογές ή εισάγονται στις εν λόγω ιστοσελίδες ή εφαρμογές ή προκύπτουν από την ενεργοποίηση ενσωματωμένων σε αυτές πλήκτρων επιλογής.

Επί του τρίτου, τετάρτου και πέμπτου προδικαστικού ερωτήματος

47. Με το τρίτο, το τέταρτο και το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχεία β', γ', δ', ε' και στ', του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι η επίμαχη πρακτική⁶⁰ εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής κάποιου εκ των λόγων που δικαιολογούν την επεξεργασία, τους οποίους προβλέπουν οι διατάξεις αυτές, και αφορούν ειδικότερα:

- την αναγκαιότητα της επεξεργασίας για την εκτέλεση της σύμβασης⁶¹ ή για την εξυπηρέτηση εννόμων συμφερόντων⁶², λαμβανομένου υπόψη ότι η Meta Platforms εκμεταλλεύεται κοινωνικό δίκτυο το οποίο χρηματοδοτείται από διαφημίσεις και προβλέπει, στους όρους χρήσης της υπηρεσίας, την εξατομίκευση του περιεχομένου και των διαφημίσεων, την ασφάλεια του δικτύου, τη βελτίωση του προϊόντος καθώς και τη συνεχή και απρόσκοπτη χρήση όλων των προϊόντων του ομίλου (τρίτο προδικαστικό ερώτημα)·
- τη λήψη υπόψη των εννόμων αυτών συμφερόντων⁶³ στο πλαίσιο ορισμένων καταστάσεων⁶⁴ (τέταρτο προδικαστικό ερώτημα)·
- την ανάγκη ικανοποίησης νομίμως υποβληθέντος αιτήματος παροχής ορισμένων δεδομένων⁶⁵, την ανάγκη καταπολέμησης επιζήμιων συμπεριφορών και ενίσχυσης της ασφάλειας⁶⁶ ή για ερευνητικούς σκοπούς προς όφελος του κοινωνικού συνόλου και την ανάγκη ενίσχυσης της προστασίας, της ακεραιότητας και της ασφάλειας⁶⁷ (πέμπτο προδικαστικό ερώτημα).

⁶⁰ Όσον αφορά το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο έχει περιλάβει στην επίμαχη πρακτική –πέραν της συλλογής, της συσχέτισης με τον λογαριασμό Facebook του χρήστη και της χρήσης των δεδομένων που προέρχονται από άλλες υπηρεσίες του ίδιου ομίλου, καθώς και από διαδικτυακούς τόπους και εφαρμογές τρίτων (βλ. σημείο 10 των παρουσών προτάσεων)– και «τη χρήση δεδομένων που έχουν ήδη συλλεγεί με άλλον νόμιμο τρόπο και έχουν συσχετιστεί με τον λογαριασμό Facebook του χρήστη».

⁶¹ Άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο β', του ΓΚΠΔ.

⁶² Άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του ΓΚΠΔ.

⁶³ Άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του ΓΚΠΔ.

⁶⁴ Ήτοι, την ανηλικότητα των χρηστών, την παροχή υπηρεσιών μέτρησης, ανάλυσης και άλλων υπηρεσιών προώθησης πωλήσεων, την παροχή υπηρεσιών επικοινωνίας για σκοπούς προώθησης πωλήσεων στους χρήστες, την έρευνα και την καινοτομία για σκοπούς κοινωνικού συμφέροντος, καθώς και την παροχή πληροφοριών στις δικωτικές αρχές και την ικανοποίηση νομίμων αιτημάτων.

⁶⁵ Άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του ΓΚΠΔ.

⁶⁶ Άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του ΓΚΠΔ.

⁶⁷ Άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο ε', του ΓΚΠΔ.

48. Κατ' αρχάς, παρά την ύπαρξη ορισμένων αμφιβολιών ως προς το παραδεκτό του τέταρτου και του πέμπτου προδικαστικού ερωτήματος⁶⁸, προτείνω να δοθεί κοινή απάντηση στο τρίτο, τέταρτο και πέμπτο προδικαστικό ερώτημα, δεδομένου ότι τα στοιχεία που θα εκθέσω κατωτέρω, κυρίως επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος, μπορούν να είναι χρήσιμα για το αιτούν δικαστήριο και κατά την εφαρμογή των διατάξεων που αποτελούν αντικείμενο του τέταρτου και του πέμπτου προδικαστικού ερωτήματος.

49. Επισημαίνω, κατά κύριο λόγο, ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να γίνεται νομίμως, για καθορισμένους σκοπούς και με βάση άλλους θεμιτούς λόγους που προβλέπονται από τον νόμο. Συναφώς, το άρθρο 6, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ διευκρινίζει ότι η επεξεργασία των δεδομένων αυτών είναι σύννομη μόνον εάν και εφόσον ισχύει μία από τις έξι προϋποθέσεις που προβλέπει η διάταξη αυτή⁶⁹.

50. Στην υπό κρίση υπόθεση, εκτιμώ, κατ' αρχάς, ότι το τρίτο, το τέταρτο και το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα απαιτούν λεπτομερή και κατά περίπτωση εξέταση των διαφόρων ρητρών των όρων χρήσης του Facebook στο πλαίσιο της επίμαχης πρακτικής, δεδομένου ότι δεν είναι δυνατόν να διαπιστωθεί αν, όσον αφορά την πρακτική αυτή, στο σύνολό της, «μια επιχείρηση όπως η [Meta Platforms]» μπορεί να επικαλεστεί όλους (ή ορισμένους από) τους δικαιολογητικούς λόγους του άρθρου 6, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ, ακόμη και αν δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο η εν λόγω πρακτική ή ορισμένες από τις δραστηριότητες που τη συγκροτούν να εμπίπτουν, σε ορισμένες περιπτώσεις, στο πεδίο εφαρμογής της ως άνω διατάξεως⁷⁰.

51. Περαιτέρω, η επεξεργασία που προβλέπουν οι ως άνω διατάξεις πραγματοποιείται, εν προκειμένω, βάσει των γενικών όρων της σύμβασης τους οποίους επιβάλλει ο υπεύθυνος της επεξεργασίας, χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων⁷¹, ή ακόμη και ενάντια στη βούλησή του, πράγμα το οποίο απαιτεί, κατά τη γνώμη μου, στενή ερμηνεία των επίμαχων δικαιολογητικών λόγων, προκειμένου ιδίως να αποφευχθεί η καταστρατήγηση της προϋπόθεσης περί παροχής συγκατάθεσης⁷².

⁶⁸ Συγκεκριμένα, το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα φαίνεται να καλεί το Δικαστήριο να αποφανθεί μάλλον επί της *εφαρμογής*, παρά επί της *ερμηνείας*, του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του ΓΚΠΔ, ενώ το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα δεν διευκρινίζει τους λόγους για τους οποίους το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχεία γ', δ' και ε', του εν λόγω κανονισμού.

⁶⁹ Βλ. ΕΣΠΔ, Κατευθυντήριες γραμμές 2/2019, της 8ης Οκτωβρίου 2019, για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1 στοιχείο β', του ΓΚΠΔ στο πλαίσιο της παροχής επιγραμμικών υπηρεσιών σε υποκείμενα δεδομένων (στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές ΕΣΠΔ 2/2019), σημείο 1.

⁷⁰ Συναφώς, μολονότι οι διάδικοι της κύριας δίκης συμφωνούν, κατ' ουσίαν, επί της παραδοχής ότι, για την εφαρμογή των επίμαχων δικαιολογητικών λόγων, απαιτείται κατά περίπτωση εξέταση, εντούτοις οι απόψεις τους δίστανται όσον αφορά τις πρακτικές συνέπειες της παραδοχής αυτής. Η Bundeskartellamt τονίζει ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να αποδείξει με εμπειριστατωμένο τρόπο ποια δεδομένα θα υποβάλλονται συγκεκριμένα σε επεξεργασία και ποια θα είναι η χρήση τους, υποστηρίζει δε, μεταξύ άλλων, ότι η προσφεύγουσα της κύριας δίκης περιορίστηκε στο να εκθέσει ότι *συνολικά η επεξεργασία* των δεδομένων που προέρχονται από πηγές εκτός του Facebook είναι αναγκαία για *καθέναν από τους σκοπούς* επεξεργασίας δεδομένων που προβλέπονται στους όρους χρήσης της υπηρεσίας. Από την άλλη πλευρά, η Meta Platforms Ireland θεωρεί ότι, χωρίς να εξετάσει τις ιδιαιτερότητες κάθε επεξεργασίας, η Bundeskartellamt δεν μπορούσε να αποκλείσει το ενδεχόμενο η επίμαχη πρακτική να στηρίζεται στους επίμαχους δικαιολογητικούς λόγους και, επομένως, δεν μπορούσε να αποφανθεί ότι η πρακτική αυτή δεν συνάδει με τον ΓΚΠΔ.

⁷¹ Η συγκατάθεση του χρήστη προβλέπεται στο άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο α', του ΓΚΠΔ.

⁷² Συναφώς, οι κατευθυντήριες γραμμές ΕΣΠΔ 2/2019, στο σημείο 16, διευκρινίζουν, μεταξύ άλλων, ότι οι αρχές του περιορισμού του σκοπού (άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο β', του ΓΚΠΔ) και της ελαχιστοποίησης των δεδομένων (άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του ΓΚΠΔ) είναι ιδιαίτερες σημαντικές στις συμβάσεις παροχής διαδικτυακών υπηρεσιών, οι οποίες κατά κανόνα δεν αποτελούν αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, λαμβανομένου υπόψη του αυξημένου κινδύνου οι υπεύθυνοι της επεξεργασίας να προσπαθήσουν να συμπεριλάβουν όρους που αποσκοπούν στη μεγιστοποίηση της πιθανής συλλογής και χρήσης των δεδομένων, χωρίς να προσδιορίζουν επαρκώς τους σκοπούς αυτούς ή να προβλέπουν ποσοτικές ελαχιστοποιήσεις των δεδομένων αυτών.

52. Τέλος, υπενθυμίζω ότι, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 2, του ΓΚΠΔ, ο υπεύθυνος επεξεργασίας φέρει το βάρος της αποδείξεως ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υποβάλλονται σε επεξεργασία σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού αυτού και ότι, σύμφωνα με το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του εν λόγω κανονισμού, στον υπεύθυνο της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα απόκειται να προσδιορίσει τους σκοπούς της επεξεργασίας για τους οποίους προορίζονται τα δεδομένα καθώς και τη νομική βάση για την επεξεργασία.

Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

53. Πρώτον, κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο β', του ΓΚΠΔ, η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι σύννομη εάν και εφόσον είναι απαραίτητη για την εκτέλεση σύμβασης στην οποία το υποκείμενο των δεδομένων είναι συμβαλλόμενο μέρος⁷³.

54. Συναφώς, υπενθυμίζω ότι η έννοια της «αναγκαιότητας» δεν ορίζεται μεν στη νομοθεσία της Ένωσης, αλλά, ωστόσο, κατά τη νομολογία, αποτελεί αυτοτελή έννοια του δικαίου της Ένωσης⁷⁴. Για να είναι η επεξεργασία απαραίτητη για την εκτέλεση της σύμβασης, δεν αρκεί να πραγματοποιείται επ' ευκαιρία της εκτελέσεως της σύμβασης, να μνημονεύεται στη σύμβαση⁷⁵, ή, ακόμη, να είναι απλώς χρήσιμη για την εκτέλεση της σύμβασης⁷⁶. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η επεξεργασία πρέπει να είναι αντικειμενικά απαραίτητη για την εκτέλεση της σύμβασης, υπό την έννοια ότι δεν πρέπει να υφίστανται ρεαλιστικές και λιγότερο επεμβατικές εναλλακτικές λύσεις⁷⁷, λαμβανομένων επίσης υπόψη των εύλογων προσδοκιών του υποκειμένου των δεδομένων⁷⁸. Τούτο συνεπάγεται επίσης ότι, όταν η σύμβαση αφορά πλείονες υπηρεσίες ή διακριτά στοιχεία της ίδιας υπηρεσίας τα οποία μπορούν να εκτελεστούν ανεξάρτητα το ένα από το άλλο, η δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο β', του ΓΚΠΔ πρέπει να εκτιμάται στο πλαίσιο εκάστης εκ των υπηρεσιών αυτών χωριστά⁷⁹.

⁷³ Κατά τις κατευθυντήριες γραμμές ΕΣΠΔ 2/2019, σημείο 2, η διάταξη αυτή ενισχύει την επιχειρηματική ελευθερία, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 16 του Χάρτη, και ανταποκρίνεται στο γεγονός ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι συμβατικές υποχρεώσεις έναντι του υποκειμένου των δεδομένων δεν είναι δυνατόν να εκπληρωθούν χωρίς αυτό να παράσχει ορισμένα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Διευκρινίζω ότι η δεύτερη περίπτωση της εν λόγω διατάξεως, η οποία αφορά την αναγκαιότητα της επεξεργασίας για την εκτέλεση μέτρων που λαμβάνονται πριν από τη σύναψη της σύμβασης κατόπιν αιτήματος του υποκειμένου των δεδομένων, δεν είναι κρίσιμη εν προκειμένω. Το ίδιο ισχύει και για το ζήτημα της υπάρξεως έγκυρης σύμβασης από την άποψη τόσο του εφαρμοστέου δικαίου των συμβάσεων όσο και των λοιπών νομίμων απαιτήσεων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν τις συμβάσεις που συνάπτονται με καταναλωτές [βλ., ιδίως, οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29)], το οποίο ζήτημα δεν αποτελεί αντικείμενο της υπό κρίση αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.

⁷⁴ Βλ., όσον αφορά τον κανόνα που αντιστοιχεί στο άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο β', του ΓΚΠΔ, διάταξη του άρθρου 7, στοιχείο ε', της οδηγίας 95/46, απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2008, Huber (C-524/06, ΕΥ:C:2008:724, σκέψη 52).

⁷⁵ Εξάλλου, ενώ η απλή μνεία ή παραπομπή, στο πλαίσιο σύμβασης, στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν αρκεί για να εμπίπτει η εν λόγω επεξεργασία στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο β', του ΓΚΠΔ, ωστόσο η επεξεργασία μπορεί να είναι αντικειμενικά απαραίτητη ακόμη και αν δεν μνημονεύεται ρητώς στη σύμβαση, με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων του υπευθύνου επεξεργασίας σε ζητήματα διαφάνειας (βλ. κατευθυντήριες γραμμές ΕΣΠΔ 2/2019, σημείο 27).

⁷⁶ Βλ. κατευθυντήριες γραμμές ΕΣΠΔ 2/2019, σημείο 25.

⁷⁷ Πρβλ. απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010, Volker und Markus Schecke και Eifert (C-92/09 και C-93/09, ΕΥ:C:2010:662, σκέψη 86), καθώς και κατευθυντήριες γραμμές ΕΣΠΔ 2/2019 (σημείο 25). Συναφώς, στις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές, στα σημεία 27 έως 32, επισημαίνεται, μεταξύ άλλων, ότι η επεξεργασία είναι αντικειμενικά απαραίτητη για σκοπό που συνδέεται αναπόσπαστα με την παροχή στο υποκείμενο των δεδομένων των υπηρεσιών που προβλέπει η σύμβαση, ο δε υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξει για ποιον λόγο το κύριο αντικείμενο της συγκεκριμένης σύμβασης που έχει συναφθεί με το υποκείμενο των δεδομένων δεν μπορεί πράγματι να εκτελεστεί αν δεν πραγματοποιηθεί η συγκεκριμένη επεξεργασία των εν λόγω δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Στο σημείο 33, οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές προβλέπουν ορισμένες ερωτήσεις οι οποίες μπορεί να παρέχουν σχετική καθοδήγηση.

⁷⁸ Βλ. κατευθυντήριες γραμμές ΕΣΠΔ 2/2019 (σημείο 32).

⁷⁹ Βλ. κατευθυντήριες γραμμές ΕΣΠΔ 2/2019 (σημείο 37).

55. Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου δικαιολογητικού λόγου, το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει την εξατομίκευση του περιεχομένου και τη συνεχή και απρόσκοπτη χρήση των προϊόντων (ή καλύτερα των υπηρεσιών) που παρέχει ο όμιλος.

56. Όσον αφορά την εξατομίκευση του περιεχομένου, φρονώ ότι, μολονότι μια τέτοια δραστηριότητα μπορεί, σε ορισμένο βαθμό, να είναι προς το συμφέρον του χρήστη, καθόσον καθιστά δυνατή την παρουσίαση, ιδίως στο πεδίο «Ενημερώσεις», περιεχομένου το οποίο, βάσει αυτοματοποιημένης αξιολόγησης, αντιστοιχεί στα ενδιαφέροντα του χρήστη, εντούτοις δεν είναι προφανές ότι είναι επίσης απαραίτητη για την παροχή της υπηρεσίας, κατά τρόπον ώστε η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για τον σκοπό αυτό να μην απαιτεί την παροχή συγκατάθεσης εκ μέρους του εν λόγω χρήστη⁸⁰. Για την εξέταση αυτή, πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ότι η επίμαχη πρακτική αφορά την επεξεργασία όχι δεδομένων που σχετίζονται με τη συμπεριφορά του χρήστη εντός της σελίδας ή της εφαρμογής Facebook, αλλά δεδομένων που προέρχονται από εξωτερικές και, επομένως, δυνητικά απεριόριστες πηγές. Διερωτώμαι, επομένως, κατά πόσον η επεξεργασία αυτή θα μπορούσε να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες του μέσου χρήστη και, γενικότερα, ποιος είναι ο «βαθμός εξατομίκευσης» που μπορεί ο εν λόγω χρήστης να προσδοκά από την υπηρεσία στην οποία εγγράφεται⁸¹.

57. Όσον αφορά τη συνεχή και απρόσκοπτη χρήση των υπηρεσιών του ομίλου, διαπιστώνω ότι η σύνδεση μεταξύ των διαφόρων υπηρεσιών που παρέχει η προσφεύγουσα της κύριας δίκης, για παράδειγμα μεταξύ Facebook και Instagram, μπορεί, βεβαίως, να είναι χρήσιμη για τον χρήστη, ή, σε ορισμένες περιπτώσεις, ακόμη και επιθυμητή από αυτόν. Ωστόσο, αμφιβάλλω αν η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που προέρχονται από άλλες υπηρεσίες του ομίλου (μεταξύ άλλων από το Instagram) είναι αναγκαία για την παροχή των υπηρεσιών Facebook⁸².

58. Δεύτερον, κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του ΓΚΠΔ, η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι σύννομη εάν και εφόσον είναι απαραίτητη για τους σκοπούς των έννομων συμφερόντων που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή τρίτος, εκτός

⁸⁰ Επ' αυτού, η Αυστριακή Κυβέρνηση παρατηρεί εύστοχα ότι, μέχρι πρότινος, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης παρείχε στους χρήστες του Facebook τη δυνατότητα να επιλέξουν μεταξύ χρονολογικής παρουσίασης ή εξατομικευμένης παρουσίασης του περιεχομένου των Ενημερώσεων, γεγονός που καταδεικνύει ότι υφίσταται εναλλακτικός τρόπος παρουσίασης.

⁸¹ Υπό την επιφύλαξη της εκτιμήσεως του αιτούντος δικαστηρίου, δεν πιστεύω ότι η συλλογή και η χρήση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εκτός Facebook μπορεί να είναι απαραίτητη για την παροχή των υπηρεσιών που προσφέρονται στο πλαίσιο του προφίλ Facebook, ώστε η συγκατάθεση που δόθηκε αρχικά για την πρόσβαση στο κοινωνικό δίκτυο (ήτοι για τη δημιουργία προφίλ Facebook) να μπορεί να καλύψει εγκύρως την επεξεργασία των εκτός Facebook δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του χρήστη. Πράγματι, μια τέτοια περίπτωση θα σήμαινε ότι τίθεται ως προϋπόθεση για τη χρήση των επίμαχων υπηρεσιών συγκατάθεση που δεν είναι απαραίτητη για την εκτέλεση της συμβάσεως, το δε αιτούν δικαστήριο θα πρέπει, σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 4, του ΓΚΠΔ, να λάβει ιδιαιτέρως υπόψη την περίπτωση αυτή (η οποία, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 43 του ΓΚΠΔ, αποτελεί τεκμήριο μη έγκυρης συγκατάθεσης, του οποίου η ανατροπή βαρύνει τον υπεύθυνο της επεξεργασίας, κατ' άρθρο 7, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ). Επιπλέον, κατά τη γνώμη μου, μια τέτοια συγκατάθεση θα αντέβαινε και στον κανόνα που επιβάλλει την παροχή χωριστής συγκατάθεσης για διαφορετικές πράξεις επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (βλ. τρίτο μέρος του σημείου 74 των παρουσών προτάσεων), δεδομένου ότι η αρχική συγκατάθεση του χρήστη κατά τη δημιουργία του λογαριασμού Facebook ουδόλως συνδέεται με την ενδεχόμενη συγκατάθεσή του στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα εκτός Facebook. Εξάλλου, ακόμη και στην περίπτωση τυχόν μεταγενέστερης συγκατάθεσης, παρεχόμενης ειδικά για τη χρήση των δεδομένων εκτός Facebook, είναι σημαντικό να εξεταστεί αν ο υπεύθυνος επεξεργασίας παρέχει τη δυνατότητα επιλογής ισοδύναμης υπηρεσίας που να μην περιλαμβάνει συγκατάθεση στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για πρόσθετους σκοπούς [βλ. ΕΣΠΔ, Κατευθυντήριες γραμμές 5/2020, της 4ης Μαΐου 2020, σχετικά με τη συγκατάθεση βάσει του κανονισμού 2016/679 (στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές ΕΣΠΔ 5/2020), σημείο 37, οι οποίες διευκρινίζουν επίσης, στο σημείο 38, ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας δεν μπορεί να παραπέμψει σε ισοδύναμη υπηρεσία που παρέχεται από άλλη επιχείρηση).

⁸² Στο πλαίσιο αυτό, είναι, κατά τη γνώμη μου, κρίσιμο να σημειωθεί, όπως επισημαίνει και η Αυστριακή Κυβέρνηση, ότι τα διάφορα προϊόντα του ομίλου μπορούν να χρησιμοποιηθούν ανεξάρτητα το ένα από το άλλο και ότι η χρήση εκάστης υπηρεσίας στηρίζεται σε ξεχωριστή σύμβαση χρήσης. Εξάλλου, όπως παρατηρεί η Bundeskartellamt, η συνεχής και απρόσκοπτη χρήση των υπηρεσιών του ομίλου θα έπρεπε, μάλλον, να θεωρηθεί ως χαρακτηριστικό που ενδιαφέρει τον χρήστη και όχι ως αναγκαίο στοιχείο για τη λειτουργία των υπηρεσιών του ομίλου, οπότε, κατ' αρχήν, θα ήταν σκοπιμότερο να αποτελεί επιλογή του χρήστη.

εάν έναντι των συμφερόντων αυτών υπερισχύει το συμφέρον ή τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι ελευθερίες του υποκειμένου των δεδομένων που επιβάλλουν την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ιδίως εάν το υποκείμενο των δεδομένων είναι παιδί.

59. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η επίμαχη διάταξη προβλέπει τρεις σωρευτικές προϋποθέσεις για τη σύννομη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ήτοι, πρώτον, την επιδίωξη εννόμου συμφέροντος εκ μέρους του υπευθύνου επεξεργασίας ή του τρίτου ή των τρίτων στους οποίους γνωστοποιούνται τα δεδομένα, δεύτερον, την αναγκαιότητα της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για την επίτευξη του επιδιωκόμενου εννόμου συμφέροντος και, τρίτον, την προϋπόθεση ότι δεν προέχουν τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι θεμελιώδεις ελευθερίες του προσώπου το οποίο αφορά η προστασία των δεδομένων⁸³.

60. Κατ' αρχάς, όσον αφορά την επιδίωξη εννόμου συμφέροντος, υπενθυμίζω ότι ο ΓΚΠΔ και η νομολογία αναγνωρίζουν ευρύ φάσμα τέτοιων εννόμων συμφερόντων⁸⁴, διευκρινίζοντας συγχρόνως ότι, σύμφωνα με το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του ΓΚΠΔ, ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να αναφέρει τα έννομα συμφέροντα που επιδιώκονται στο πλαίσιο του άρθρου 6, παράγραφος 1 στοιχείο στ', του ΓΚΠΔ⁸⁵.

61. Εν συνεχεία, όσον αφορά την προϋπόθεση που αφορά την αναγκαιότητα της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για την εξυπηρέτηση του επιδιωκόμενου εννόμου συμφέροντος, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι οι παρεκκλίσεις και οι περιορισμοί της αρχής της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν πρέπει να υπερβαίνουν το αυστηρώς αναγκαίο μέτρο⁸⁶. Επομένως, πρέπει να υφίσταται στενός σύνδεσμος μεταξύ της επεξεργασίας και του επιδιωκόμενου συμφέροντος, ελλείψει εναλλακτικών λύσεων που να σέβονται περισσότερο την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, δεδομένου ότι δεν αρκεί η επεξεργασία να είναι απλώς χρήσιμη για τον υπεύθυνο επεξεργασίας.

62. Όσον αφορά, τέλος, τη στάθμιση μεταξύ, αφενός, των συμφερόντων του υπευθύνου επεξεργασίας και, αφετέρου, των συμφερόντων ή των θεμελιωδών ελευθεριών και των θεμελιωδών δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου,

⁸³ Βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 4ης Μαΐου 2017, Rīgas satiksme (C-13/16, EU:C:2017:336, σκέψη 28), όσον αφορά την αντίστοιχη προς το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του ΓΚΠΔ διάταξη του άρθρου 7, στοιχείο στ', της οδηγίας 95/46.

⁸⁴ Όπως επισημαίνεται στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Bobek επί της υποθέσεως Fashion ID (C-40/17, EU:C:2018:1039, σημείο 122), η έννοια του «εννόμου συμφέροντος» στο πλαίσιο της οδηγίας 95/46 ήταν αρκετά ελαστική και ανοικτή. Πράγματι, όπως υποστηρίζει η προσφεύγουσα της κύριας δίκης, το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει διάφορα έννομα συμφέροντα [βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 13ης Μαΐου 2014, Google Spain και Google (C-131/12, EU:C:2014:317, σκέψη 81), της 19ης Οκτωβρίου 2016, Breyer (C-582/14, EU:C:2016:779, σκέψη 55), της 4ης Μαΐου 2017, Rīgas satiksme (C-13/16, EU:C:2017:336, σκέψη 29), της 24ης Σεπτεμβρίου 2019, GC κ.λπ. (Διαγραφή συνδέσμων προς ευαίσθητα δεδομένα) (C-136/17, EU:C:2019:773, σκέψη 53), της 11ης Δεκεμβρίου 2019, Asociația de Proprietari bloc M5A-ScaraA (C-708/18, EU:C:2019:1064, σκέψη 59), και της 17ης Ιουνίου 2021, M.I.C.M. (C-597/19, EU:C:2021:492, σκέψεις 108 και 109)]. Φρονώ ότι το ίδιο συμπέρασμα ισχύει και για τον ΓΚΠΔ, στην αιτιολογική σκέψη 47 του οποίου μνημονεύονται, μεταξύ άλλων, ενδεικτικώς, η περίπτωση στην οποία το υποκείμενο των δεδομένων είναι πελάτης του υπευθύνου επεξεργασίας ή βρίσκεται στην υπηρεσία του και η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα διενεργείται για την πρόληψη απάτης ή για σκοπούς άμεσης εμπορικής προώθησης, ενώ στην αιτιολογική σκέψη 49 μνημονεύεται η ασφάλεια των δικτύων και των πληροφοριών, καθώς και των παρεχόμενων υπηρεσιών.

⁸⁵ Όπερ συνεπάγεται, κατά τη γνώμη μου, ότι πρέπει να διευκρινίζεται ποια πράξη επεξεργασίας στηρίζεται σε ποιο έννομο συμφέρον.

⁸⁶ Βλ. αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2017, Rīgas satiksme (C-13/16, EU:C:2017:336, σκέψη 30), και της 17ης Ιουνίου 2021, M.I.C.M. (C-597/19, EU:C:2021:492, σκέψη 110).

εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να σταθμίσει τα διακυβευόμενα συμφέροντα⁸⁷. Επιπλέον, όπως διαλαμβάνεται στην αιτιολογική σκέψη 47 του ΓΚΠΔ, στο πλαίσιο της σταθμίσεως αυτής, είναι απαραίτητο να λαμβάνονται υπόψη οι θεμιτές προσδοκίες των υποκειμένων των δεδομένων βάσει της σχέσης τους με τον υπεύθυνο επεξεργασίας και να αξιολογείται κατά πόσον το υποκείμενο των δεδομένων, κατά τη χρονική στιγμή και στο πλαίσιο της συλλογής των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, μπορεί εύλογα να αναμένει ότι τα δεδομένα θα υποβληθούν σε επεξεργασία για συγκεκριμένο σκοπό.

63. Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου δικαιολογητικού λόγου, το αιτούν δικαστήριο αναφέρεται στην εξατομίκευση των διαφημίσεων, την ασφάλεια του δικτύου και τη βελτίωση του προϊόντος.

64. Όσον αφορά, κατ' αρχάς, την εξατομίκευση των διαφημίσεων, από την αιτιολογική σκέψη 47 του ΓΚΠΔ προκύπτει ότι η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για σκοπούς άμεσης εμπορικής προώθησης (direct marketing) μπορεί να θεωρηθεί ότι διενεργείται χάριν εννόμου συμφέροντος του υπευθύνου επεξεργασίας. Ωστόσο, όσον αφορά την αναγκαιότητα της επεξεργασίας, πρέπει να επισημανθεί ότι τα επίμαχα δεδομένα προέρχονται από πηγές εκτός του Facebook και, επομένως, εγείρεται, συναφώς, το ζήτημα ποιος είναι ο αντικειμενικά αναγκαίος «βαθμός εξατομίκευσης» των διαφημίσεων. Όσον αφορά τη στάθμιση των διακυβευόμενων συμφερόντων, επιβάλλεται, κατά τη γνώμη μου, να λαμβάνεται υπόψη η φύση του οικείου εννόμου συμφέροντος (στην υπό κρίση περίπτωση, πρόκειται για αμιγώς οικονομικό συμφέρον), καθώς και ο αντίκτυπος της επεξεργασίας στον χρήστη, βάσει, μεταξύ άλλων, των εύλογων προσδοκιών του, και τα μέτρα διασφάλισης που ενδεχομένως λαμβάνει ο υπεύθυνος επεξεργασίας⁸⁸.

65. Ανάλογες εκτιμήσεις μπορούν να διατυπωθούν, εν συνεχεία, και όσον αφορά την ασφάλεια του δικτύου. Συγκεκριμένα, μολοντί ο δικαιολογητικός αυτός λόγος μπορεί να συνιστά έννομο συμφέρον του υπευθύνου επεξεργασίας⁸⁹, εντούτοις το συμπέρασμα ότι η επεξεργασία είναι απαραίτητη στην υπό κρίση περίπτωση είναι λιγότερο προφανές, λαμβανομένου επίσης υπόψη

⁸⁷ Πρβλ. αποφάσεις της 4ης Μαΐου 2017, Rigas satiksme (C-13/16, EU:C:2017:336, σκέψη 31), και της 17ης Ιουνίου 2021, M.I.C.M. (C-597/19, EU:C:2021:492, σκέψη 111). Συναφώς, το Δικαστήριο έχει υπενθυμίσει ότι το άρθρο 7, στοιχείο στ', της οδηγίας 95/46 (το οποίο αντιστοιχεί στο άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του ΓΚΠΔ) απαγόρευε σε κράτος μέλος να αποκλείει κατηγορηματικώς και γενικώς τη δυνατότητα επεξεργασίας ορισμένων κατηγοριών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, χωρίς να επιτρέπει στάθμιση των οικείων αντιτιθεμένων δικαιωμάτων και συμφερόντων στο πλαίσιο συγκεκριμένης περιπτώσεως, διευκρινίζοντας ότι κράτος μέλος δεν μπορεί να υπαγορεύει σαφώς για τις εν λόγω κατηγορίες το αποτέλεσμα της σταθμίσεως των αντιτιθεμένων δικαιωμάτων και συμφερόντων, χωρίς να επιτρέπει διαφορετικό αποτέλεσμα λόγω των ειδικών περιστάσεων συγκεκριμένης περιπτώσεως (απόφαση της 19ης Οκτωβρίου 2016, Breyer, C-582/14, EU:C:2016:779, σκέψη 62 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

⁸⁸ Η γνωμοδότηση 6/2014 της ομάδας εργασίας του «Άρθρου 29» περιέχει συναφώς ενδιαφέρουσες επισημάνσεις, στην παράγραφο III.3.4.

⁸⁹ Πράγματι, κατά την αιτιολογική σκέψη 49 του ΓΚΠΔ, η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, στον βαθμό που είναι αυστηρά αναγκαία και αναλογική σε σχέση με τους σκοπούς της διασφάλισης της ασφάλειας δικτύων και πληροφοριών αποτελεί έννομο συμφέρον του οικείου υπευθύνου επεξεργασίας. Θα μπορούσε να περιλαμβάνει, για παράδειγμα, την αποτροπή της μη εξουσιοδοτημένης πρόσβασης σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών και της διανομής κακόβουλου κώδικα. Επισημαίνω επίσης ότι, σύμφωνα με το άρθρο 32 του ΓΚΠΔ, ο υπεύθυνος επεξεργασίας, μεταξύ άλλων, εφαρμόζει τα κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα προκειμένου να διασφαλίζεται το κατάλληλο επίπεδο ασφαλείας έναντι των κινδύνων και ότι, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του εν λόγω κανονισμού, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υποβάλλονται σε επεξεργασία κατά τρόπο που εγγυάται την ενδεδειγμένη ασφάλεια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

ότι τα επίμαχα δεδομένα προέρχονται από πηγές εκτός του Facebook⁹⁰. Εν πάση περιπτώσει, υπενθυμίζω ότι απόκειται στον υπεύθυνο επεξεργασίας να προσδιορίσει τους σκοπούς ασφαλείας στους οποίους ενδεχομένως στηρίζεται κάθε πράξη επεξεργασίας.

66. Όσον αφορά, τέλος, τη βελτίωση του προϊόντος, στην οποία δεν περιλαμβάνονται οι βελτιώσεις που συνδέονται με την ασφάλεια, οι οποίες εμπίπτουν στον ειδικό δικαιολογητικό λόγο που εξετάστηκε ανωτέρω, φρονώ ότι ένας τέτοιος δικαιολογητικός λόγος αφορά περισσότερο το συμφέρον του χρήστη παρά του υπευθύνου επεξεργασίας των δεδομένων. Από την άποψη αυτή, δύσκολα μπορεί να γίνει αντιληπτό με ποιον τρόπο ο δικαιολογητικός αυτός λόγος θα μπορούσε να συνιστά έννομο συμφέρον του υπευθύνου επεξεργασίας και να μην απαιτεί τη συγκατάθεση του χρήστη. Όσον αφορά την προϋπόθεση περί αναγκαιότητας και τη στάθμιση των διακυβευομένων δικαιωμάτων και συμφερόντων, παραπέμπω στις προεκτεθείσες εκτιμήσεις.

Επί του τέταρτου και του πέμπτου προδικαστικού ερωτήματος

67. Με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, το οποίο αποτελεί, κατ' ουσίαν, επέκταση του δεύτερου σκέλους του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν συνδρομή ορισμένων μνημονευόμενων περιστάσεων συνεπάγεται την ύπαρξη εννόμου συμφέροντος κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του ΓΚΠΔ, ενώ, με το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν η ανάγκη ικανοποίησης νόμιμου αιτήματος παροχής ορισμένων δεδομένων, η ανάγκη καταπολέμησης επιζήμιων συμπεριφορών και η ανάγκη ενίσχυσης της προστασίας, της ακεραιότητας και της ασφάλειας συνιστούν λόγους που δικαιολογούν την επίμαχη πρακτική⁹¹.

68. Ανεξαρτήτως του παραδεκτού των εν λόγω προδικαστικών ερωτημάτων⁹², εκτιμώ γενικώς ότι δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο, όσον αφορά το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, ορισμένες ρήτρες που χαρακτηρίζουν την επίμαχη πρακτική να δικαιολογούνται από έννομα συμφέροντα υπό τις περιστάσεις που εκθέτει το αιτούν δικαστήριο⁹³, ή το ενδεχόμενο, όσον αφορά το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα, η επίμαχη πρακτική να δικαιολογείται, σε ορισμένες περιπτώσεις, βάσει των μνημονευόμενων διατάξεων.

69. Ωστόσο, από την απόφαση περί παραπομπής δεν προκύπτει εάν και κατά πόσον η Meta Platforms ανέφερε, για έκαστο σκοπό επεξεργασίας και έκαστο είδος υποβαλλόμενων σε επεξεργασία δεδομένων, τα συγκεκριμένα έννομα συμφέροντα που επιδιώκονται ή άλλους

⁹⁰ Επομένως, πρέπει να εξακριβωθεί κατά πόσον η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που προέρχονται από πηγές εκτός του ιστότοπου ή της εφαρμογής Facebook είναι αναγκαία για την ασφάλεια αυτού. Μολονότι το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, συναφώς, τη δυνατότητα χρήσης των δεδομένων της λειτουργίας anti-spam του WhatsApp (χρησιμοποιώντας πληροφορίες προερχόμενες από τους λογαριασμούς WhatsApp που αποστέλλουν μηνύματα spam προκειμένου να ληφθούν μέτρα κατά των αντίστοιχων λογαριασμών Facebook) και δεδομένων του Instagram για την αποκάλυψη ύποπτων ή παράνομων συμπεριφορών, εντούτοις δεν είμαι βέβαιος ότι η προσφεύγουσα της κύριας δίκης μπορεί να επικαλεστεί για τον εαυτό της το δικαίωμα επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για σκοπούς «αστυνόμευσης», υπό την ευρεία του όρου έννοια, λαμβανομένου υπόψη ότι, κατά την υφιστάμενη νομολογία στον (διαφορετικό, πλην όμως συναφή) τομέα των δεδομένων των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ακόμη και νομοθετικά μέτρα που προβλέπουν, προληπτικώς, γενική και χωρίς διάκριση διατήρηση των δεδομένων κίνησης και των δεδομένων θέσης αντιβαίνουν στην οδηγία 2002/58 (βλ. απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2020, La Quadrature du Net κ.λπ., C-511/18, C-512/18 και C-520/18, EU:C:2020:791, σκέψη 168). Εξάλλου, στην περίπτωση κατά την οποία η ανάγκη διασφάλισης της ασφάλειας του δικτύου αποτελεί νόμιμη υποχρέωση, ο υπεύθυνος επεξεργασίας μπορεί να επικαλεστεί τον δικαιολογητικό λόγο που προβλέπεται στο άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του ΓΚΠΔ.

⁹¹ Σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχεία γ', δ' και ε', του ΓΚΠΔ.

⁹² Βλ. σημείο 48 των παρουσών προτάσεων.

⁹³ Λαμβανομένου υπόψη του ευρέος φάσματος των εννόμων συμφερόντων που αναγνωρίζει η νομολογία (βλ. σημείο 60 των παρουσών προτάσεων). Για παράδειγμα, φρονώ ότι είναι, κατ' αρχήν, προφανές ότι η προστασία των ανηλίκων μπορεί να δικαιολογήσει τη λήψη κατάλληλων μέτρων προστασίας, με σκοπό να τους απαγορευθεί η πρόσβαση σε ακατάλληλο ή επικίνδυνο περιεχόμενο.

δικαιολογητικούς λόγους που ενδέχεται να έχουν εφαρμογή εν προκειμένω⁹⁴. Επομένως, απόκειται στο αιτούν δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω στοιχεία, να εξετάσει κατά πόσον η επίμαχη πρακτική δικαιολογείται, υπό τις περιστάσεις που το ίδιο εκθέτει, λόγω της υπάρξεως εννόμων συμφερόντων της Meta Platforms για την υποβολή των δεδομένων σε επεξεργασία, κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του ΓΚΠΔ, ή λόγω συνδρομής κάποιας άλλης εκ των προϋποθέσεων που προβλέπει το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχεία γ', δ' και ε', του εν λόγω κανονισμού.

Επί της απαντήσεως στο τρίτο, τέταρτο και πέμπτο προδικαστικό ερώτημα

70. Συμπερασματικώς, στο τρίτο, τέταρτο και πέμπτο προδικαστικό ερώτημα προτείνω να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχεία β', γ', δ', ε' και στ', του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι η επίμαχη πρακτική ή ορισμένες από τις δραστηριότητες που τη συγκροτούν είναι δυνατόν να εμπίπτουν στις εξαιρέσεις που προβλέπουν οι ως άνω διατάξεις, εφόσον έκαστη εξεταζόμενη πράξη επεξεργασίας δεδομένων πληροί τις προϋποθέσεις που προβλέπονται από τον συγκεκριμένο δικαιολογητικό λόγο που προβάλλει ο υπεύθυνος επεξεργασίας, ήτοι εφόσον:

- η επεξεργασία είναι αντικειμενικά αναγκαία για την παροχή των σχετικών με τον λογαριασμό Facebook υπηρεσιών·
- η επεξεργασία είναι αναγκαία για την επίτευξη εννόμου συμφέροντος το οποίο επικαλείται ο υπεύθυνος της επεξεργασίας ή ο τρίτος ή οι τρίτοι στους οποίους γνωστοποιούνται τα δεδομένα και το οποίο δεν θίγει δυσανάλογα τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες του υποκειμένου των δεδομένων·
- η επεξεργασία είναι αναγκαία για την ικανοποίηση νομίμως υποβληθέντος αιτήματος παροχής ορισμένων δεδομένων, για την καταπολέμηση επιζήμιων συμπεριφορών και για την ενίσχυση της ασφάλειας ή για ερευνητικούς σκοπούς προς όφελος του κοινωνικού συνόλου και για την ενίσχυση της προστασίας, της ακεραιότητας και της ασφάλειας.

Επί του έκτου προδικαστικού ερωτήματος

71. Με το έκτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο α', και το άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχείο α', του ΓΚΠΔ έχουν την έννοια ότι είναι δυνατή η παροχή έγκυρης και ελεύθερης συγκατάθεσης, κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 11, του εν λόγω κανονισμού, σε επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση στην εθνική αγορά ηλεκτρονικών μέσων κοινωνικής δικτύωσης για ιδιώτες χρήστες.

72. Προκαταρκτικώς, υπενθυμίζω ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο α', και το άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχείο α', του ΓΚΠΔ προβλέπουν την υποχρέωση παροχής συγκατάθεσης εκ μέρους του υποκειμένου των δεδομένων, όσον αφορά, αντιστοίχως, την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων εν γένει και την επεξεργασία των ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Επιπλέον, κατά το άρθρο 4, σημείο 11, του ΓΚΠΔ, για τους σκοπούς του κανονισμού αυτού, ως «συγκατάθεση» του υποκειμένου των δεδομένων νοείται κάθε ένδειξη βουλήσεως,

⁹⁴ Πράγματι, σύμφωνα με το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχεία γ' και δ', του ΓΚΠΔ, ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει, μεταξύ άλλων, να αναφέρει, για έκαστο σκοπό επεξεργασίας, τα έννομα συμφέροντα που επιδιώκονται από τον ίδιο ή τρίτο.

ελεύθερη, συγκεκριμένη, ρητή και εν πλήρει επιγνώσει, με την οποία το υποκείμενο των δεδομένων εκδηλώνει ότι συμφωνεί, με δήλωση ή με σαφή θετική ενέργεια, να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν⁹⁵.

73. Όσον αφορά, ειδικότερα, την προϋπόθεση ότι η συγκατάθεση πρέπει να είναι «ελεύθερη», που είναι η μόνη της οποίας η συνδρομή αμφισβητείται εν προκειμένω, επισημαίνω ότι, κατά την αιτιολογική σκέψη 42 του ΓΚΠΔ, η συγκατάθεση δεν θα πρέπει να θεωρείται ότι δόθηκε ελεύθερα αν το υποκείμενο των δεδομένων δεν έχει αληθινή ή ελεύθερη επιλογή⁹⁶ ή δεν είναι σε θέση να αρνηθεί ή να αποσύρει τη συγκατάθεσή του χωρίς να ζημιωθεί⁹⁷. Επιπλέον, όπως προβλέπεται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, του ΓΚΠΔ (και υπενθυμίζεται στην αιτιολογική σκέψη 42 αυτού), όταν η επεξεργασία βασίζεται στη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, ο υπεύθυνος επεξεργασίας θα πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξει ότι το υποκείμενο των δεδομένων συγκατατέθηκε για την επεξεργασία των δεδομένων του προσωπικού χαρακτήρα.

74. Όσον αφορά την υπό κρίση υπόθεση, υπενθυμίζω, κατ' αρχάς, ότι, όπως επισημαίνεται στην αιτιολογική σκέψη 43, πρώτη περίοδος, του ΓΚΠΔ, η συγκατάθεση δεν αποτελεί έγκυρη νομική βάση για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα όταν υπάρχει «σαφής ανισότητα» μεταξύ του υποκειμένου των δεδομένων και του υπευθύνου επεξεργασίας⁹⁸, εν συνεχεία, ότι, κατά το άρθρο 7, παράγραφος 4, του ΓΚΠΔ, κατά την εκτίμηση του κατά πόσον η συγκατάθεση δίνεται ελεύθερα, λαμβάνεται ιδιαιτέρως υπόψη κατά πόσο, μεταξύ άλλων, για την εκτέλεση σύμβασης, συμπεριλαμβανομένης της παροχής μιας υπηρεσίας, τίθεται ως προϋπόθεση η συγκατάθεση στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που δεν είναι αναγκαία για την εκτέλεση της εν λόγω σύμβασης⁹⁹, και τέλος, ότι, κατά την αιτιολογική σκέψη 43, δεύτερη περίοδος, του

⁹⁵ Με την απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 2020, *Orange Romania* (C-61/19, EU:C:2020:901, σκέψεις 35 και 36 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η διατύπωση του άρθρου 4, σημείο 11, του ΓΚΠΔ, στο οποίο ορίζεται η «συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων», είναι αυστηρότερη από τη διατύπωση του άρθρου 2, στοιχείο η', της οδηγίας 95/46, καθόσον απαιτεί «ελεύθερη, συγκεκριμένη, ρητή και εν πλήρει επιγνώσει» ένδειξη βούλησης, υπό μορφή δήλωσης ή «σαφ[ούς] θετική[ς] ενέργεια[ς]» με την οποία το υποκείμενο των δεδομένων εκδηλώνει τη συμφωνία του για την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν.

⁹⁶ Όπως υπογραμμίζει το ΕΣΠΔ, το επίθετο «ελεύθερη» συνεπάγεται ότι τα υποκείμενα των δεδομένων πρέπει να έχουν πραγματική επιλογή και πραγματικό έλεγχο (βλ. κατευθυντήριες γραμμές ΕΣΠΔ 5/2020, σημείο 13). Στο ίδιο σημείο διευκρινίζεται, μεταξύ άλλων, ότι η συγκατάθεση δεν παρέχεται ελεύθερα εάν, αφενός, το υποκείμενο των δεδομένων αισθάνεται ότι είναι αναγκασμένο να συγκατατεθεί ή ότι θα υποστεί *σημαντικές αρνητικές συνέπειες* αν δεν παράσχει τη συγκατάθεσή του και, αφετέρου, η συγκατάθεση αποτελεί μη *διαπραγματεύσιμο τμήμα των γενικών όρων*. Ως εκ τούτου, η συγκατάθεση δεν θεωρείται ότι έχει παρασχεθεί ελεύθερα εάν το υποκείμενο των δεδομένων δεν είναι σε θέση να αρνηθεί ή να την ανακαλέσει χωρίς να υποστεί ζημία. Στην προκειμένη περίπτωση, όπως τονίζει η προσφεύγουσα της κύριας δίκης, το μόνο μειονέκτημα που το υποκείμενο των δεδομένων πρέπει να αποδεχθεί είναι ότι η υπηρεσία ενδέχεται να μην έχει την ίδια λειτουργικότητα ή ποιότητα, δεδομένου ότι η επεξεργασία των δεδομένων, για την οποία δεν παρέχεται η συγκατάθεση, είναι τεχνικώς αναγκαία για να εξασφαλιστούν τα χαρακτηριστικά αυτά.

⁹⁷ Συναφώς, οι κατευθυντήριες γραμμές ΕΕΠΔ 5/2020 αναφέρουν την εξαπάτηση, τον εκφοβισμό, τον εξαναγκασμό ή οποιαδήποτε σημαντική αρνητική συνέπεια εάν το υποκείμενο των δεδομένων δεν παράσχει τη συγκατάθεσή του, υπενθυμίζουν δε την υποχρέωση που βαρύνει τον υπεύθυνο της επεξεργασίας να αποδείξει ότι το υποκείμενο των δεδομένων έχει αληθινή ή ελεύθερη επιλογή όσον αφορά την παροχή και την ανάκληση της συγκατάθεσης (σημείο 47).

⁹⁸ Πέραν των περιπτώσεων που αφορούν τις σχέσεις με τις δημόσιες αρχές και τις σχέσεις εργασίας, περί των οποίων γίνεται λόγος στην αιτιολογική σκέψη 43 και οι οποίες δεν είναι σχετικές με την υπό κρίση υπόθεση, το σημείο 24 των κατευθυντήριων γραμμών ΕΣΠΔ 5/2020, αναφέρεται, μεταξύ άλλων, σε καταστάσεις στις οποίες το υποκείμενο των δεδομένων δεν είναι σε θέση να έχει πραγματική επιλογή ή στις οποίες υφίσταται κίνδυνος εξαπάτησης, εκφοβισμού, εξαναγκασμού ή σημαντικών αρνητικών συνεπειών (επί παραδείγματι, σημαντικών πρόσθετων δαπανών) αν δεν παράσχει τη συγκατάθεσή του.

⁹⁹ Το συγκεκριμένο ζήτημα συμπίπτει, εν μέρει, με το αντικείμενο του πρώτου σκέλους του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος (βλ. σημεία 53 έως 57 των παρούσων προτάσεων). Η αιτιολογική σκέψη 43, δεύτερη περίοδος, του ΓΚΠΔ διευκρινίζει ότι, σε μια τέτοια περίπτωση, η συγκατάθεση θεωρείται ότι δεν έχει παρασχεθεί ελεύθερα (κατά το σημείο 26 των κατευθυντήριων γραμμών ΕΣΠΔ 5/2020, με τον τρόπο αυτό, ο ΓΚΠΔ εξασφαλίζει ότι η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για την οποία ζητείται η συγκατάθεση δεν μπορεί να καταστεί, άμεσα ή έμμεσα, η αντιπαροχή της σύμβασης), η δε χρήση του όρου «θεωρείται» δηλώνει σαφώς ότι οι περιπτώσεις στις οποίες η συγκατάθεση είναι έγκυρη θα είναι εξαιρετικά περιορισμένες (βλ. σημείο 35 των εν λόγω κατευθυντήριων γραμμών). Επιπλέον, λόγω της χρήσης της φράσης «μεταξύ άλλων» η διατύπωση του άρθρου 7, παράγραφος 4, του ΓΚΠΔ έχει ενδεικτικό χαρακτήρα, όπερ σημαίνει ότι στο πεδίο εφαρμογής της διατάξεως αυτής είναι δυνατόν να εμπίπτουν και διάφορες άλλες καταστάσεις, συμπεριλαμβανομένης της άσκησης οποιασδήποτε ανάρμοστης πίεσης ή επιρροής στο υποκείμενο των δεδομένων η οποία δεν του επιτρέπει να ασκήσει ελεύθερα τη βούλησή του (κατευθυντήριες γραμμές ΕΣΠΔ 5/2020, σημείο 14).

ΓΚΠΔ, η συγκατάθεση θεωρείται επίσης ότι δεν έχει παρασχεθεί ελεύθερα, εάν δεν επιτρέπεται να δοθεί χωριστή συγκατάθεση σε διαφορετικές πράξεις επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ακόμη και αν ενδείκνυται στη συγκεκριμένη περίπτωση¹⁰⁰.

75. Εν προκειμένω, φρονώ ότι ενδεχόμενη δεσπόζουσα θέση στην αγορά του υπευθύνου επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων που εκμεταλλεύεται κοινωνικό δίκτυο, ασκεί σημαντική επιρροή κατά την εκτίμηση του κατά πόσον υφίσταται ελεύθερη συγκατάθεση εκ μέρους του χρήστη του εν λόγω δικτύου. Συγκεκριμένα, η ισχύς στην αγορά του υπευθύνου επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων ενδέχεται να δημιουργεί πρόδηλη ανισότητα δυνάμεων, κατά την έννοια που εκτίθεται στο σημείο 74 των παρουσών προτάσεων¹⁰¹. Ωστόσο, επιβάλλεται να διευκρινιστεί, αφενός, ότι, για να ασκεί επιρροή μια τέτοια κατάσταση ισχύος στην αγορά από την άποψη της εφαρμογής του ΓΚΠΔ, δεν απαιτείται κατ' ανάγκη να εξομοιώνεται με δεσπόζουσα θέση κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ¹⁰², και αφετέρου, ότι το γεγονός αυτό και μόνον δεν καθιστά, κατ' αρχήν, άκυρη τη συγκατάθεση¹⁰³.

76. Συνεπώς, το κύρος της συγκατάθεσης πρέπει να εξετάζεται κατά περίπτωση, υπό το πρίσμα των λοιπών παραγόντων περί των οποίων γίνεται λόγος στα σημεία 73 και 74 των παρουσών προτάσεων και λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των περιστάσεων της συγκεκριμένης περίπτωσης, καθώς και του ότι το βάρος της αποδείξεως ότι το υποκείμενο των δεδομένων έχει παράσχει τη συγκατάθεσή του για την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν φέρει ο υπεύθυνος επεξεργασίας.

77. Επομένως, στο έκτο προδικαστικό ερώτημα προτείνω να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο α', και το άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχείο α', του ΓΚΠΔ έχουν την έννοια ότι η περίπτωση και μόνον ότι η επιχείρηση που εκμεταλλεύεται κοινωνικό δίκτυο κατέχει δεσπόζουσα θέση στην εθνική αγορά των ηλεκτρονικών μέσων κοινωνικής δικτύωσης για ιδιώτες χρήστες δεν δύναται, αφ' εαυτής, να καταστήσει άκυρη τη συγκατάθεση του χρήστη του εν λόγω δικτύου στην επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 11, του ΓΚΠΔ. Εντούτοις, η περίπτωση αυτή ασκεί επιρροή κατά την εκτίμηση του ελεύθερου χαρακτήρα της συγκατάθεσης κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως, τον οποίο οφείλει να αποδείξει ο υπεύθυνος επεξεργασίας, λαμβανομένων υπόψη, κατά περίπτωση, της υπάρξεως πρόδηλης ανισότητας δυνάμεων μεταξύ του υποκειμένου των δεδομένων και του υπευθύνου επεξεργασίας, της ενδεχόμενης υποχρέωσης παροχής συγκατάθεσης στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πέραν εκείνων που είναι απολύτως αναγκαία για την παροχή των επίμαχων υπηρεσιών, της ανάγκης παροχής ειδικής συγκατάθεσης για έκαστο σκοπό επεξεργασίας και της ανάγκης να αποτραπεί το ενδεχόμενο ζημίας του χρήστη που ανακαλεί τη συγκατάθεσή του.

¹⁰⁰ Η αιτιολογική σκέψη 32 του ΓΚΠΔ διευκρινίζει, μεταξύ άλλων, ότι η συγκατάθεση θα πρέπει να καλύπτει το σύνολο των δραστηριοτήτων επεξεργασίας που διενεργείται για τον ίδιο σκοπό ή για τους ίδιους σκοπούς και ότι, όταν η επεξεργασία έχει πολλαπλούς σκοπούς, θα πρέπει να δίνεται συγκατάθεση για όλους αυτούς τους σκοπούς. Συναφώς, οι κατευθυντήριες γραμμές ΕΕΠΔ 5/2020 αναφέρονται στη «λεπτομερή ανάλυση» της συγκατάθεσης ως περιορισμό για την ελεύθερη παροχή της (σημείο 44).

¹⁰¹ Μια τέτοια κατάσταση εννοεί, μεταξύ άλλων, την επιβολή προϋποθέσεων που δεν είναι αναγκαίες για την εκτέλεση της σύμβασης (βλ. σημεία 53 έως 57 των παρουσών προτάσεων).

¹⁰² Με άλλα λόγια, όπως επισημαίνει και η Επιτροπή, ο βαθμός ισχύος της επιχείρησης στη σχετική αγορά, ο οποίος είναι κρίσιμος για την εκτίμηση του κύρους της συγκατάθεσης βάσει του ΓΚΠΔ, δεν μπορεί κατ' ανάγκη να ταυτίζεται με τα κριτήρια διαπίστωσης δεσπόζουσας θέσης στην αγορά κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ.

¹⁰³ Προφανώς, ενώ η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης δεν αποκλείει, αφ' εαυτής, τη δυνατότητα παροχής ελεύθερης συγκατάθεσης για την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων, η απουσία τέτοιας θέσης δεν αρκεί, αφ' εαυτής, για να διασφαλιστεί ότι η σχετική συγκατάθεση είναι έγκυρη.

Πρόταση

78. Κατόπιν των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα του Oberlandesgericht Düsseldorf (ανώτερου περιφερειακού δικαστηρίου Ντίσελντορφ, Γερμανία) ως εξής:

- 1) Τα άρθρα 51 έως 66 του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων),

έχουν την έννοια ότι:

μια αρχή ανταγωνισμού, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της κατά το δίκαιο του ανταγωνισμού, δύναται να εξετάζει, παρεμπιπτόντως, αν οι υπό εξέταση πρακτικές συνάδουν με τους κανόνες του ΓΚΠΔ, λαμβάνοντας συγχρόνως υπόψη οποιαδήποτε απόφαση ή έρευνα της αρμόδιας βάσει του εν λόγω κανονισμού εποπτικής αρχής, ενημερώνοντας την εθνική εποπτική αρχή και, ενδεχομένως, διαβουλευόμενη με αυτήν.

- 2) Το άρθρο 9, παράγραφος 1, του κανονισμού 2016/679

έχει την έννοια ότι:

η απαγόρευση επεξεργασίας των ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μπορεί να καταλαμβάνει και την επεξεργασία δεδομένων η οποία πραγματοποιείται από επιχείρηση λειτουργίας κοινωνικού δικτύου και η οποία συνίσταται στη συλλογή των δεδομένων ενός χρήστη, όταν αυτός επισκέπτεται άλλους διαδικτυακούς τόπους ή εφαρμογές ή εισάγει τα δεδομένα αυτά στους εν λόγω διαδικτυακούς τόπους ή εφαρμογές, στη συσχέτιση των εν λόγω δεδομένων με τον λογαριασμό του χρήστη στο κοινωνικό δίκτυο και στη χρήση των δεδομένων αυτών, εφόσον οι υποβαλλόμενες σε επεξεργασία πληροφορίες, είτε μεμονωμένα είτε κατόπιν ομαδοποίησης, καθιστούν δυνατή την κατάρτιση προφίλ του χρήστη σε σχέση με τις απαριθμούμενες στη διάταξη αυτή κατηγορίες ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Το άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχείο ε', του ΓΚΠΔ

έχει την έννοια ότι:

ο χρήστης δεν προβαίνει σε πρόδηλη δημοσιοποίηση δεδομένων εκ του ότι τα δεδομένα αυτά αποκαλύπτονται με την επίσκεψη σε ιστοσελίδες και εφαρμογές ή εισάγονται στις εν λόγω ιστοσελίδες ή εφαρμογές ή απορρέουν από την ενεργοποίηση ενσωματωμένων σε αυτές πλήκτρων επιλογής.

- 3) Το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχεία β', γ', δ', ε' και στ', του κανονισμού 2016/679

έχει την έννοια ότι:

η πρακτική η οποία συνίσταται, πρώτον, στη *συλλογή* δεδομένων που προέρχονται από άλλες υπηρεσίες του ομίλου, καθώς και από διαδικτυακούς τόπους και εφαρμογές τρίτων, μέσω ενσωματωμένων στους ιστότοπους και τις εφαρμογές αυτές διεπαφών, ή μέσω cookies που αποθηκεύονται στον υπολογιστή ή στην τερματική κινητή συσκευή του χρήστη, δεύτερον, στη *συσχέτιση* των δεδομένων αυτών με τον λογαριασμό Facebook του οικείου χρήστη και, τρίτον,

στη *χρήση* των εν λόγω δεδομένων, ή ορισμένες από τις δραστηριότητες που συγκροτούν την πρακτική αυτή, είναι δυνατόν να εμπίπτουν στις εξαιρέσεις που προβλέπουν οι ως άνω διατάξεις, εφόσον έκαστη εξεταζόμενη πράξη επεξεργασίας δεδομένων πληροί τις προϋποθέσεις που προβλέπονται από τον συγκεκριμένο δικαιολογητικό λόγο που προβάλλει ο υπεύθυνος της επεξεργασίας, ήτοι εφόσον:

- η επεξεργασία είναι αντικειμενικά αναγκαία για την παροχή των σχετικών με τον λογαριασμό Facebook υπηρεσιών·
- η επεξεργασία είναι αναγκαία για την επίτευξη εννόμου συμφέροντος το οποίο επικαλείται ο υπεύθυνος της επεξεργασίας ή ο τρίτος ή οι τρίτοι στους οποίους γνωστοποιούνται τα δεδομένα και το οποίο δεν θίγει δυσανάλογα τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες του υποκειμένου των δεδομένων·
- η επεξεργασία είναι αναγκαία για την ικανοποίηση νομίμως υποβληθέντος αιτήματος παροχής ορισμένων δεδομένων, για την καταπολέμηση επιζήμιων συμπεριφορών και για την ενίσχυση της ασφάλειας ή για ερευνητικούς σκοπούς προς όφελος του κοινωνικού συνόλου και για την ενίσχυση της προστασίας, της ακεραιότητας και της ασφάλειας.

4) Το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο α', και το άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 2016/679

έχουν την έννοια ότι:

η περίπτωση και μόνον ότι η επιχείρηση που εκμεταλλεύεται κοινωνικό δίκτυο κατέχει δεσπόζουσα θέση στην εθνική αγορά των ηλεκτρονικών μέσων κοινωνικής δικτύωσης για ιδιώτες χρήστες δεν δύναται, αφ' εαυτής, να καταστήσει άκυρη την συγκατάθεση του χρήστη του εν λόγω δικτύου στην επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 11, του ΓΚΠΔ. Εντούτοις, η περίπτωση αυτή ασκεί επιρροή κατά την εκτίμηση του ελεύθερου χαρακτήρα της συγκατάθεσης κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως, τον οποίο οφείλει να αποδείξει ο υπεύθυνος επεξεργασίας, λαμβανομένων υπόψη, κατά περίπτωση, της υπάρξεως πρόδηλης ανισότητας δυνάμεων μεταξύ του υποκειμένου των δεδομένων και του υπευθύνου επεξεργασίας, της ενδεχόμενης υποχρέωσης παροχής συγκατάθεσης στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πέραν εκείνων που είναι απολύτως αναγκαία για την παροχή των επίμαχων υπηρεσιών, της ανάγκης παροχής ειδικής συγκατάθεσης για έκαστο σκοπό επεξεργασίας και της ανάγκης να αποτραπεί το ενδεχόμενο ζημίας του χρήστη που ανακαλεί τη συγκατάθεσή του.